

Jabok – Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola

Absolventská práce

Jana Paroulková

Alternativní tresty - Probační mediační služba ČR

Vedoucí práce : Ing. Mgr. Jan Dočkal CSc.

Praha 2005

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem absolventskou práci Alternativní tresty- Probační mediační služba ČR zpracovala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.
2. Tuto práci nepředkládám k obhajobě na jiné škole.
3. Souhlasím s tím, aby uvedená práce byla v případě zájmu pro studijní účely zpřístupněna dalším osobám nebo institucím.
4. Souhlasím (nesouhlasím) s tím, aby uvedená práce byla publikována na internetových stránkách Jaboku.

V Praze dne 5.12.2005

Jana Paroulková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala úřednicím Probační mediační služby střediska Kolín Mgr. Evě Barcalové a Mgr. Jitce Markytánové za trpělivou spolupráci a poskytování materiálů pro mou absolventskou práci.

Obsah práce

1. Úvod	1
2. Alternativní řešení trestních věcí	2
Důvody vzniku a rozvoje různých forem alternativního řešení trestních věcí	2
Historický vývoj alternativních řešení trestních věcí	2
Restorativní pojetí trestní	3
Formy alternativního řešení trestních věcí	4
Definice alternativ	4
Vznik alternativních trestů	5
Filozofie alternativních trestů	6
3. Trest obecně prospěšných prací (OPP)	7
3.1. Trest OPP v České republice	7
Podstata a zákonné podmínky	7
Komu a kdy je možno trest OPP uložit	7
Upuštění, odložení, přerušování trestu OPP	8
Přeměna trestu OPP v trest odnětí svobody	9
3.2. Trest OPP v zahraničí	10
TOPP V Holandsku	10
TOPP v Německu	10
TOPP v Dánsku	10
TOPP ve Francii	11
TOPP v Anglii	11
TOPP v Rakousku	11
3.3. Kazuistika	12
4. Probační dohled	13
4.1. Ochranná opatření v ČR před rokem 1989	13
Zákon č.44/1973 Sb.	13
Druhy ochranných opatření	13
Ochranný dohled	14
Podstata a zákonné podmínky	15
Postup probační a mediační služby v rámci zajištění výkonu dohledu	15
Vytváření probačního programu	16
Ukončení činnosti probační mediační služby v rámci výkonu dohledu	18

4.1. Kazuistika	18
5. Probační mediační služba (PMS)	19
Obecný výklad pojmu probace	19
Obecný výklad pojmu mediace	19
5.1. Historický vývoj PMS ČR	20
5.2. Probační mediační služba ČR	23
Činnost PMS	23
Struktura PMS	24
Probační úředník	24
Činnost probačních úředníků v jednotlivých fázích trestního řízení	25
Asistent probačního úředníka	25
6. Středisko probační mediační služby Kolín	26
7. Probační mediační služba v zahraničí	31
PMS v Holandsku	31
PMS v Dánsku	32
PMS v Norsku	32
PMS v Německu	33
PMS v Rakousku	34
PMS ve Švýcarsku	34
8. Rozbor dotazníku- průzkum	35
Obecně o středisku PMS Kolín	36
Probační dohled	38
Alternativy	40
9. Závěr	43
10. Resümee	44
11. Seznam literatury	45
11. Přílohy	46

1. Úvod

Dnešní doba by se, dle mého názoru, mohla nazývat dobou hledání nových cest, nových možností, nových uplatnění, dobou hledání alternativ. Alternativ, tedy všeho, co má být, ve většině případů lepší, zdravější, úspornější, šetrnější, než osvědčené možnosti, které se naskýtal a byly využívány po dlouhou dobu mnoha generací dodnes. Alternativou má být něco odlišného, nového a především lepšího, i když na druhou stranu, některé možnosti, které jsou dnes nazývány alternativami, jsou způsoby již vyzkoušené, ke kterým pouze z mnoha důvodů opět vracíme a nacházíme v nich uspokojení.

Hledáme a pokoušíme se uplatňovat stále častěji alternativy v oblasti výživy, využívání zdrojů energie, v oblasti vzdělání, medicíny i využívání průmyslových technologií.

Avšak alternativou, které se v této své práci budu věnovat, je alternativní řešení trestních věcí, především pak alternativy k trestu odnětí svobody, které mě zaujaly při praxi u probační mediační služby kde jsem se osobně setkala s alternativami k potrestání trestných činů.

Od roku 2001, kdy byla zřízena probační mediační služba, se v České republice stále častěji uplatňují alternativní tresty. Při praxi u PMS Kolín jsem získala nejen teoretické, ale i praktické znalosti o uplatňování alternativních trestů, a na základě těchto znalostí se pokusím vypracovat také tuto práci.

Cílem práce je pojednat o možnostech řešení trestních věcí, o zmiňovaném institutu probační mediační služby, její činnosti, alternativách k trestu odnětí svobody, jejich využití v zahraničí i České republice, jejich praktického uplatňování na středisku probační mediační služby v Kolíně, i dopadu užívání těchto trestů na odsouzeného a společnost.

2. Alternativní řešení trestních věcí

Druhou polovinu 20.st. lze bez nadsázky označit za období převratných politicko-ekonomických změn, z hlediska výkonu trestní spravedlnosti však za období hledání nových forem spravedlnosti, které by nahradily nebo doplnily tradiční postupy v trestním řízení.

Nejvýznamnějším projevem těchto změn trestní politiky je vytvoření podmínek pro široké uplatnění alternativních způsobů řízení před soudem a využití alternativ k potrestání v trestních věcech¹

Hlavním smyslem alternativních způsobů řešení trestních věcí je přiměřená reakce na spáchaný trestný čin. Alternativní formy postihu trestné činnosti vytvářejí podmínky pro urychlení, zjednodušení a zhoštění trestního řízení a přispívají k prevenci kriminality.

Důvody vzniku a rozvoje různých forem alternativního řešení trestních věcí

Hlavním důvodem byl pravděpodobně obecný nárůst kriminality, který způsobil přehlcení institucí, zabývajících se problémem kriminality, především věznic, soudů i policie. Nedostatečná funkce trestního systému si vyžádala přehodnocení trestního systému a aktivizují se nové prvky pojetí trestní justice – restorativní pojetí .

Historický vývoj alternativních řešení trestních věcí

Historický vývoj trestu a trestání nastiňuje vývoj hledání nových přístupů, podnětů v reakci společnosti na trestnou činnost a to se snahou nalézat účinnější postupy. Vždy toto úsilí obsahuje určitou míru reflexe dosavadních teoretických konceptů a zkušeností s ukládáním a vykonáváním trestních sankcí a ty jsou určitým východiskem pro hledání a koncipování nových trestně politických reakcí na kriminalitu. V samém počátku bylo reagováno především na zkušenosti a poznatky s ukládáním trestu odnětí svobody, který byl po více než dvě století nejužívanějším trestem. Bylo poukazováno na jeho nízkou účinnost projevující se recidivou, dále byly podrobovány kritice nežádoucí důsledky trestu odnětí svobody a způsoby zacházení s odsouzeným vězněným, které neodpovídaly stále přibývajícím poznatkům o psychice

¹ Alternativní řešení trestních věcí v praxi, JuDr. Alexandr Sotolář, JuDr.František Púry, JuDr.Pavel Šámal,Ph.D.,C.H.Beck, Praha, 2000,str.3

člověka ve společnosti, o možnostech změn chování na základě vhodně vedeného sociálního učení

a o sociálních souvislostech chování člověka. Nejdříve tedy vznikaly nové sankce, které byly alternativou k trestu odnětí svobody, až později začínají vznikat a uplatňovat se nové postupy v trestním řízení nebo i další nové formy alternativ.

Pojem alternativní řešení trestních věcí zahrnuje nejen druhy sankcí, které jsou alternativou k trestu odnětí svobody, ale i způsoby trestního řízení, které jsou alternativou k standardnímu trestnímu řízení.

Restorativní pojetí trestní justice

Přibližně v 80. letech 20. století vzniká v USA a pak i v západní Evropě nová trestně politická koncepce spravedlnosti- nazývaná restorativní justice. Východiska restorativní trestní spravedlnosti jsou založena na přesvědčení, že pokud pachatel má převzít skutečnou osobní a nikoli pouze formálně trestně právní odpovědnost za to, co svým trestným činem způsobil, vyvolal, musí si nejdříve plně uvědomit, přiznat si a porozumět svému jednání v jeho sociálních individuálních souvislostech a z toho pramenících faktických, nikoli pouze trestně právních důsledcích².

Restorativní justice reaguje na nerovné postavení oběti a pachatele v tradičně represivní justici. Restorativní justice otevírá cestu k odlišnému přístupu řešení trestních věcí.

Alternativy nejsou aplikovatelné pro každého pachatele, ale zohledňují a dále rozvíjejí možnosti a schopnosti pachatele řešit vzniklou situaci sociálně odpovědnějším způsobem, což má ve většině případů pozitivní dopad na další jeho chování.

Proces restorativní justice maximalizuje příležitosti pro navázání kontaktu, docílení dohody mezi obětí a pachatelem.

Možnosti uplatnění alternativ jsou v každém státě upraveny a limitovány právním rámcem.

² Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a České republice, Lortie, Polanski, Sotolář, Válková, Praha, Ministerstvo spravedlnosti 2000

Formy alternativního řešení trestních věcí :

a) Alternativy v trestním řízení – odklony, diverze

podmíněné zastavení trestního stíhání
narovnání

b) Alternativy k potrestání

upuštění od potrestání
podmíněné upuštění od potrestání

c) Alternativy k trestu odnětí svobody

podmíněné odsouzení
podmíněné odsouzení s dohledem
obecně prospěšné práce
peněžitý trest
další alternativní tresty (propadnutí věci, propadnutí majetku, zákaz činnosti, zákaz pobytu, vyhoštění)

Definice alternativy :

- Alternativa je volba trestu nespojeného s odnětím svobody.
- Alternativa trestu odnětí nesmí zahrnovat žádnou ztrátu svobody.
- Pachatel musí být schopen vyhovět stanoveným podmínkám alternativního trestu.
- Délka trvání alternativní sankce musí být úměrná trestnému činu a délce trestu odnětí svobody, který by jinak byl za trestný čin uložen.³

Alternativní tresty nabízí jinou možnost potrestání pachatele než je uložení trestu odnětí svobody.

³ Projekty-Hledání nových forem zacházení s pachateli, České vězeňství 1999

Vznik alternativních trestů :

Myšlenky orientované na hledání alternativních trestů k odnětí svobody zazněly už v roce 1976, kdy výbor ministrů Rady Evropy přijal rezoluci č.10 „Některé alternativní tresty k vězení. Dále pak 6.,7.,8., kongres OSN v letech 1980, 1985, 1990 a zejména Konference Rady Evropy ve Štrasburku 1992 se zabývaly problematikou alternativních trestů. Následně v roce 1993 se konala ve Štrasburku 20.konference, která byla zaměřena na kriminologické výzkumy, jejímž hlavním tématem byla „Psychosociální intervence v systému trestní justice.

V Miláně v roce 1985 na kongresu OSN byla přijata *rezoluce o snížení vězeňské populace, o alternativách trestu odnětí svobody a o společenské reintegraci pachatelů*. Bylo zde doporučeno intenzivní zkoumání spolehlivých alternativ nespojených s odnětím svobody.⁴

Filozofie alternativních trestů :

Alternativní tresty mají ponechat odsouzené na svobodě a uložit jim takový druh povinnosti nebo omezení, který bude působit preventivně proti páčání další trestné činnosti, ochrání společnost, uspokojí zájmy obětí trestné činnosti a upevní v pachateli návyky a postoje potřebné k vedení řádného života. Alternativní tresty nezabavují pachatele svobody, ale vyžadují od něj dodržování určitých omezení či splnění povinnosti. V průběhu výkonu trestu se sleduje, zda odsouzený plní podmínky uloženého trestu a zda žije v souladu s normami společnosti. Při nesplnění těchto podmínek však může soud, na návrh probačního pracovníka, který na dodržování podmínek a plnění trestu dohlíží, alternativní trest přeměnit na trest odnětí svobody.

Alternativní tresty lze rozlišit v užším a širším pojetí.

Pod pojmem alternativní trest v **širším pojetí** rozumíme všechny tresty nespojené s odnětím svobody - peněžitý trest

- trest zákazu činnosti
- trest vyhoštění
- trest propadnutí majetku
- trest zákazu pobytu

- trest propadnutí věci

Z pohledu **užšího pojetí** řadíme k alternativním trestům takové, které v sobě zahrnují psychosociální vedení a kontrolu pachatele, které jsou zajišťovány specializovanou sociální službou (Probační mediační službou ČR).

- K těmto trestům patří – podmíněné odsouzení
- podmíněné odsouzení s dohledem
 - trest obecně prospěšných prací

V Evropských zemích mají s využíváním alternativních trestů, oproti České republice, dlouhodobé zkušenosti.

Evropské země se shodují, v otázce resocializačního působení alternativních trestů, a za důležité považují, aby odsouzení :

byli schopni udržet si práci v souvislosti s výkonem trestu

získali dovednosti nebo profesní trénink

pokud je to třeba se léčili z drogové nebo alkoholové závislosti

byly rozvíjeny jejich sociální dovednosti a sociální odpovědnost

Evropské země plánují rozšíření používání alternativních trestů, zejména namísto krátkodobých trestů.

Přes všechna očekávání, která se k alternativním trestům váží, je třeba brát v potaz, že mají své limity a možnosti. Nemohou vyřešit problém kriminality problém je též s jejich vymezením, zda jde primárně o trestní sankci či opatření rehabilitační, resocializační.

⁴ Sdružení pro prevenci a sociální pedagogiku, Ethum 2004

3. Trest obecně prospěšných prací (TOPP)

3.1. Trest obecně prospěšných prací v České republice

V České republice nemá trest obecně prospěšných prací dlouhou historii, do trestního zákona byl zařazen teprve k 1.1.1996. V evropských zemích má tento trest kořeny hlubší, než je tomu tak v České republice.

Podstata a zákonné podmínky

Trest obecně prospěšných prací byl do trestního zákona zaveden novelou provedenou zákonem č. 152/1995 Sb., jako samostatný druh trestu, alternativa k trestu odnětí svobody. Co do přísnosti je tento trest považován za trest, který následuje hned po trestu odnětí svobody.

Svou podstatou jde o určitý druh legální nucené práce prováděné k obecnímu prospěchu širšího okruhu lidí.

Komu a kdy je možno trest obecně prospěšných prací uložit

Podle § 45 odst.1 TrZ může soud uložit trest obecně prospěšných prací pachateli trestného činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Tento trest je možno uložit s ohledem na povahu trestného činu a možnosti nápravy pachatele. Přesto je trest obecně prospěšných prací v zásadě přípustný za jakýkoli trestný čin s odpovídající trestní sazbou do pěti let.

Obecně prospěšné práce lze uložit i mladistvým pachatelům trestné činnosti. Právě v případě mladistvých pachatelů se nejvíce uplatňuje výchovný účinek tohoto trestu. Pro uložení trestu obecně prospěšných prací není nutný souhlas pachatele, přesto jeho postoj k tomuto trestu je významný, při zvažování, zda tento trest pachateli uložit. Je-li pachatelův postoj k tomuto druhu trestu od počátku negativní, mohlo by se stát jeho uložení pouhou formalitou, po které by nutně následovala přeměna na trest odnětí svobody.

Trest obecně prospěšných prací může být uložen jako samostatný trest nebo i vedle trestu jiného. Nelze však tento trest uložit současně s nepodmíněným trestem odnětí svobody ani s trestem odnětí svobody podmíněně odloženým.

O uložení trestu obecně prospěšných prací rozhoduje soud zpravidla rozsudkem po provedeném hlavním líčení. Soud pachateli v rozsudku neuvádí bližší podrobnosti výkonu trestu. Nestanovuje tedy náplň pracovní činnosti, místo ani dobu jeho provádění. Toto je záležitostí vykonávacího řízení a rozhoduje o tom okresní soud v jehož obvodě má být trest vykonán.

Soud může podle § 45a odst.1 TrZ uložit trest obecně prospěšných prací ve výměře od 50 do 400 hodin, u mladistvých pachatelů pak od 50 do 200 hodin, ve prospěch obce, města nebo obecně prospěšné organizaci, v místě bydliště či co nejbližší místa aktuálního pobytu a se souhlasem klienta i mimo jeho trvalé bydliště. Přitom může pachateli uložit po dobu trestu i přiměřená omezení směřující k tomu, aby vedl řádný život. Zpravidla je pachateli také uloženo, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou svým trestným činem způsobil. Obecně prospěšné práce je odsouzený povinen vykonat sám, bez pomoci druhých osob, bezplatně ve svém volném čase, nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Odsouzený vykonává trest obecně prospěšných prací podle dohodnutého harmonogramu prací (viz. příloha č.1). K dodržení těchto podmínek je odsouzený nucen hrozbou, přeměny včas nevykonaného trestu nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody. Po včasné a bezproblémové odpracování stanoveného počtu obecně prospěšných prací je trest pachateli vymazán z rejstříku trestů.

Upuštění, odložení, přerušení trestu obecně prospěšných prací

Předseda senátu (samosoudce) může usnesením, proti němuž je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek, odložit nebo přerušit výkon trestu obecně prospěšných prací.⁵

Podmínky, za kterých je možno trest odložit či přerušit :

- pokud ve výkon trestu brání zdravotní stav odsouzeného (§ 339 odst. 1 TrŘ)
- pokud jde o těhotnou ženu nebo matku novorozeněte, je možno odložit či přerušit výkon trestu na dobu jednoho roku (§339 odst. 2 TrŘ)
- brání-li výkonu trestu jiné důležité osobní podmínky odsouzeného, např. rodinné důvody (§ 339 odst. 3 TrŘ)
- pokud byl odsouzený povolán k výkonu vojenské služby (§ 340 odst. 1 TrŘ)

⁵ Alternativní řešení trestních věcí v praxi, C.H.BECK 2000

Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu toto odvolá usnesením. O všech těchto rozhodnutích je třeba včas vyrozumět obecní úřad, kde se měl trest vykonat.

Předseda senátu může také usnesením upustit od výkonu trestu obecně prospěšných prací, jestliže je odsouzený dlouhodobě neschopen tento trest vykonat, v důsledku změny jeho zdravotního stavu. Změnou zdravotního stavu odsouzeného se rozumí zpravidla závažná nevléčitelná choroba, úraz či nemoc, které zanechají trvalé poškození organismu. Také o upuštění od výkonu trestu je nutné informovat příslušný obecní úřad, v jehož obvodu měl být trest vykonán.

Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody

Nevedl-li odsouzený po dobu od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací řádný život, nebo zaviněně nevykonal uložený trest, přemění soud tento trest nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody. Zároveň také rozhodne o způsobu jeho výkonu. Každé dvě neodpracované hodiny trestu obecně prospěšných prací se počítají za jeden den odnětí svobody (§ 45a odst. 4 TrŘ).

Trest OPP dává odsouzenému možnost nahradit způsobenou škodu, především však možnost vyhnout se stresové situaci, jakou je pobyt ve věznici. Záleží pouze na odsouzeném, jak se k plnění tohoto trestu postaví a možností, které nabízí využije.

3.2. Trest obecně prospěšných prací v zahraničí⁶

Trest obecně prospěšných prací je často a déle než v ČR užíván v zahraničí.

Trest OPP v Holandsku

V Holandsku jsou obecně prospěšné práce alternativním trestem k trestu odnětí svobody, který za určitých podmínek může uložit soud. Od roku 1989 jsou zde obecně prospěšné práce postulovány v trestním zákoně jako hlavní trest. Ukládají se v případech, kdy by bylo možno uložit trest odnětí svobody do šesti měsíců a spočívají v neplacené práci po dobu šesti měsíců v maximální výši 240 hodin.

Trest OPP v Německu

V Německu se trest obecně prospěšných prací osvědčil už jako experiment zejména v trestním soudnictví nad mládeží. Ukládá se jako alternativa peněžitého trestu, přičemž vždy musí jít o práci ve prospěch obecně užitečných institucí (nemocnic, domovů důchodců, ústavů pro handicapované..). Pachatel si může sám zvolit pole působnosti. Dospělým je tento trest ukládán v rámci podmíněného trestu odnětí svobody jako zkušební opatření.

Trest OPP v Dánsku

V Dánsku tvoří zákonný podklad pro uložení trestu obecně prospěšných prací podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody. O tom, zda pachatel přichází v úvahu pro uložení tohoto trestu, rozhoduje soud na základě informací o osobní a sociální situaci pachatele, které mu předkládá probační služba. Počet hodin se pohybuje od 40 do 200 hodin v období 4-12 měsíců. Vyhledáváním vhodných pracovních projektů je pověřena místní probační služba. V Dánsku považují za důležité, aby pachatelé pracovali vedle ostatních pracovníků, proto je zaměstnáván pouze jeden pachatel na témže místě a v témže čase. V případě závažné nedbalosti je podmíněný trest přeměněn na nepodmíněný, ale děje se tak zřídka.

⁶ Poslání a organizační struktura PMS, České vězeňství 1999

Trest OPP ve Francii

Ve francouzském trestněprávním systému figuruje institut obecně prospěšných prací již od roku 1984.

Ve Francii lze obecně prospěšné práce uložit místo trestu odnětí svobody, který nepřesahuje pět let, a to jako hlavní trest, nebo jako zvláštní podmínku při podmíněném odsouzení, nebo jako dodatkový trest při postihu za jízdu pod vlivem alkoholu.

Výkon obecně prospěšných prací je ve Francii dobrovolný, je tedy nutný souhlas odsouzeného.

Trest OPP v Anglii

V Anglii lze výkon trestu obecně prospěšných prací uložit pachatelům po dovršení věku 16 let za trestný čin, který by jinak byl trestán odnětím svobody. Množství odpracovaných hodin se liší podle věku, u mladistvých je to 40-120 hodin, u dospělých 40-240 hodin v průběhu jednoho roku. Odsouzený musí s uloženým trestem souhlasit. Soud tu ve věci uložení trestu obecně prospěšných prací spolupracuje s probační službou. Obecně prospěšné práce tu jsou vykonávány pro církve, azyly, spolky mládeže, ale i pro soukromé osoby. Neplní-li odsouzený tento trest, může mu být přeměněn v peněžitý trest či trest odnětí svobody.

Trest OPP v Rakousku

V Rakousku představuje výkon obecně prospěšných prací podmínku pro předběžné zastavení trestního stíhání mladistvých pachatelů. Obecně prospěšné práce zde představují trest pouze pro mladistvé pachatele, proto jejich maximální výše činí 60 hodin. Podmínkou je, že mladiství může pracovat maximálně šest hodin denně, 18 hodin týdně, přičemž práce musí být vykonány do tří měsíců od vynesení rozsudku. Souhlas obviněného se zde nevyžaduje. Zabezpečením výkonu trestu a jeho kontrolou jsou pověřeny orgány probační pomoci, které mají informační povinnost ve vztahu k soudu.

Mnoho evropských zemí má s uplatňováním trestu OPP dobré zkušenosti a je v jejich zájmu alternativy k trestu odnětí svobody stále častěji využívat.

3.3. Kazuistika

Klient: J.P.

Věk: 37 let

Stav: rozvedený

Trestná činnost: podvod dle § 250 odst. 1a zpronevěry dle § 248 odst. 1

Trestním příkazem Okresního soudu v Kolíně byl odsouzenému R.K. uložen trest obecně prospěšných prací ve výměře 350 hodin a zároveň mu byla uložena povinnost uhradit dvěma poškozeným částku 10.000,- Kč a 8.000,- Kč. Trestní příkaz nabyl právní moci dne 17.10.2003.

Do evidence PMS Kolín byl klient převzat dne 21.11.2003. Ihned byl obeslán k projednání trestu. Prvá výzva nebyla doručena, pošta sdělila, že na adrese, která byla soudem uvedena se nezdržuje. Proto byla požádána Policie ČR, obvodní oddělení v Kolíně o součinnost - ve věci zjištění místa pobytu a proveden dotaz na centrální evidenci vězňů. Policii se nepodařilo zjistit místo klientova pobytu, zpráva evidence vězňů byla negativní. Odsouzený J.P. se nenacházel ani ve vazbě ani ve výkonu trestu.

Z trestního spisu byly zjištěny další dvě kontaktní adresy na klienta. Na jedné z nich klient obsílku převzal, nicméně na konzultace se dále nedostavoval. Proto Okresní soud v Kolíně nařídil usnesením ze dne 22.1.004 výkon trestu obecně prospěšných prací ve prospěch Městského úřadu v Kolíně - v rámci technických služeb města. Klient však s výkonem trestu nikdy nezačal.

Na konzultaci na středisko PMS Kolín se dostavil až dne 4.3.2004, kdy sdělil, že má domluven s poškozenými splátkový kalendář ohledně náhrady škody.

Také sdělil, že s výkonem trestu začne k 1.6.2004. Přesto nezačal, poškozeným neuhradil ani korunu s celkové částky, trest obecně prospěšných prací mu byl přeměněn na trest odnětí svobody v délce 175 dní.

4. Probační dohled

4.1. Ochranná opatření v ČR před rokem 1989⁷

Jak již bylo uvedeno druhá polovina 20.století byla dobou rozkvětu alternativních řešení trestních věcí tedy i alternativních trestů. Před rokem 1989 jsme o alternativách k potrestání neměli ani ponětí, přesto fungovalo již něco, co je hodně podobné dnešnímu probační dohledu, který alternativou je, tzv. ochranný dohled, který byl však trestem - „doplňujícím“ trest odnětí svobody. Ač se ochranný dohled liší od probačního dohledu v důležitých skutečnostech, přesto si myslím, že je dobré se o tomto trestu z dob dávno minulých alespoň okrajově zmínit.

3.4.1. Zákon č. 44 / 1973 Sb.

Zákon č. 44 / 1973 Sb. ze dne 25.4.1973 o ochranném dohledu vysvětluje pojem „ochranný dohled“ takto : „Ochranný dohled je ochranným opatřením, jehož účelem je přispět k dalšímu posílení ochrany společnosti před protispolečenskou činností osob zvláště narušených, jakož i k dovršení nápravy odsouzeného. Ochranný dohled nelze uložit mladistvém.“ Ochranný dohled byl institutem trestního práva.

Druhy ochranných opatření

Druhy ochranných opatření byly definovány ve znění novely zákona č. 45 / 1973 Sb. takto :

- a) Ochranný dohled
- b) ochranné léčení
- c) ochranná výchova (lze uložit mladistvému)
- d) zabránění věci

⁷ Trestní zákon-komentář, Panorama 1980

Ochranný dohled:

Podle § 2 z.č. 44 / 1973 Sb. byla osoba, které byl ochranný dohled uložen byla povinna :

- sdělovat orgánu vykonávajícímu dohled (tím byla VB) potřebné údaje o způsobu
- a zdrojích své obživy a tyto údaje prokazovat
- osobně se u tohoto orgánu hlásit
- povolit vstup tohoto orgánu do svého bydlení
- oznamovat vzdálení z místa pobytu

Spolu s ochranným dohledem mohou být pachateli uloženy povinnosti a omezení, které vedou k tomu, aby vedl pachatel řádný život.

Omezení a povinnosti :

- nenavštěvovat určitá místa, podniky..
- pobývat v příkázaném místě nebo obvodě a nevzdalovat se

Ochranný dohled ukládal pachateli soud k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který byl odsouzen jako zvlášť nebezpečný recidivista. Nebo pachateli trestného činu k nepodmíněnému odnětí svobody, u něhož nelze předpokládat, že povede řádný život.

Trest ochranného dohledu odsouzený vykonával po výkonu trestu odnětí svobody. Byl –li trest odnětí svobody odložen na dobu delší než 3 měsíce, soud rozhodl, zda měl odsouzený započít výkon trestu ochranného dohledu před nařízením výkonu trestu odnětí svobody.

Ochranný dohled vykonávaly orgány Veřejné bezpečnosti a spolupracovaly s národními výbory, společenskými institucemi a hospodářskými organizacemi.

Soud mohl výkon ochranného dohledu zrušit, či zkrátit, ukázalo-li se, že splnil svůj úkol a došlo k nápravě odsouzeného. Návrh na upuštění od potrestání mohl podat soud, Vb, prokurátor, osoba, které byl ochranný dohled uložen po uplynutí 1/2 doby, na kterou byl dohled uložen, nejdříve však po 1 roce výkonu dohledu.

K ukončení výkonu ochranného dohledu došlo po uplynutí doby, na kterou byl dohled uložen, nabytím právní moci rozhodnutí, že se odsouzený osvědčil.

Jak již bylo zmíněno, ochranný dohled byl součástí trestu odnětí svobody, probační dohled je alternativou k tomuto trestu, přesto je možné najít společné prvky obou dohledů a nazvat tak ochranný dohled „ předchůdcem „ dohledu probačního.

4.2. Podstata a zákonné podmínky probačního dohledu⁸

Organizování a vykonávání dohledu nad podmíněně odsouzenými k trestu odnětí svobody s dohledem je konkrétně upraveno v zákonu o Probační a mediační službě ČR č. 257/2000 Sb., § 2 odst. 1. Probační a mediační služba ČR usiluje na základě tohoto zákona o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení následků spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na ochranu společnosti, zájmy poškozených a prevenci kriminality. Činnost střediska PMS v rámci probace pak specificky směřuje k zajištění efektivního výkonu alternativních trestů a opatření spojených s uložením dohledu.

Probačním dohledem se z hlediska jeho obsahu rozumí dlouhodobá práce s odsouzeným, v rámci níž je povinen být v pravidelném kontaktu s probačním pracovníkem, spolupracovat při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a též je zde obsažena kontrola dodržování podmínek uložených soudem.

Práce probačního pracovníka by měla obsahovat nejen monitorování chování pachatele a shromažďování informací o něm, ale také péči o něj a pomoc v jeho problémech s cílem posílit jeho schopnosti bezkonfliktního způsobu života ve společnosti, pozitivního sociálního vztahu k prostředí.

Dohled nad odsouzeným by se měl vykonávat na základě probačního plánu, který vytváří probační pracovník ve spolupráci s odsouzeným.

Postup probační a mediační služby v rámci zajištění výkonu dohledu

Probační úředník po obdržení rozsudku (viz. příloha č.2) či trestního příkazu, rejstříku trestu a pověření k probační činnosti založí probační spis, zaeviduje klienta do rejstříku a v co nejkratší možné době po obdržení tohoto pověření vyzve klienta k úvodní konzultaci (viz. příloha č. 3). V rámci úvodní konzultace pak klade probační úředník důraz na navázání konstruktivního pracovního vztahu s klientem a zároveň mu poskytuje základní informace o výkonu dohledu a to takovou formou, aby klient získal srozumitelnou představu o formě a podobě budoucí spolupráce s probačním úředníkem. Dle metodických standardů PMS proběhne poučení o výkonu dohledu.

⁸ Alternativní řešení trestních věcí v praxi, C.H.BECK 2000

Klient je zejména poučen o smyslu a účelu uloženého dohledu a o právech a povinnostech, které pro něho z institutu dohledu vyplývají. Stejně tak je klient seznámen s právy a povinnostmi probačního úředníka v průběhu výkonu dohledu. V rámci první konzultace tedy dochází k dojednávání konkrétních pravidel spolupráce mezi klientem a probačním úředníkem, v rámci dalších dvou konzultací pak postupně k vytvoření probačního programu, což je nejtvořivější část dohledu.

Obsah probačního programu se v prvé řadě odvíjí od pravomocného rozhodnutí soudu, uložených přiměřených povinností a omezení a zákonného právního rámce institutu dohledu § 26a, 26b trestního zákona a dále pak od individuální situace klienta a specifických okolností souvisejících s trestnou činností.

Lze tedy shrnout, že v samém úvodu dohledu je výrazně větší role určena probačnímu pracovníkovi.

Vytváření probačního programu (viz. příloha č. 4)

Při vytváření probačního programu se spolupráce odsouzeného a pracovníka PMS řídí základními principy:

- a) probační program slouží k individuální specifikaci obsahu dohledu a jeho konkrétní podoby
- b) probační program je vytvářen probačním úředníkem (asistentem) ve spolupráci s klientem na začátku zkušební doby a podle potřeby je průběžně aktualizován.
- c) plnění probačního programu klientem je nedílnou součástí realizace dohledu.
- d) vytváření probačního programu je především práce s člověkem a nejen s formulářem
- e) pravidla dohledu jsou jasně definována (*Poučení o výkonu dohledu*).

Po úvodním poučení (viz. příloha č. 5) a nastartování spolupráce nastává individuální práce na koncipování probačního programu. Každý probační program je dílčí prací probačního úředníka s klientem. Tento program představuje možnost kreativního rozvoje pracovního vztahu. Pracovník společně s klientem identifikuje a pojmenovává jeho specifické potřeby a zájmy a společně hledají možnost jejich naplnění společensky a právně přijatelným způsobem.

Probační úředník by měl v maximální možné míře vyzdvihnout všechna klientova pozitiva, ale zároveň s klientem hledá cesty jak měnit to, co je hodnoceno jako negativní, tj. společensky a právně nepřijatelné.

V rámci konzultací probační úředník otevírá prostor pro prezentaci životních postojů klienta a podporuje ho v získání náhledu na ty, které se neslučují se zákonem.

Jedná se o dlouhodobou práci probačního úředníka s klientem, která se realizuje prostřednictvím postupného naplňování cílů a dílčích kroků, jež jsou stanoveny v rámci probačního programu.

V programu se mohou projevit i skutečnosti, které původně nesouvisely s klientovou trestnou činností. U specifikace přiměřených povinností a omezení musí probační úředník vždy vycházet z toho, co bylo pravomocným rozhodnutím státního zástupce nebo soudce klientovi uloženo. Účelem probačního programu je vést klienta k respektování tohoto rozhodnutí a k postupnému plnění uložených povinností a omezení. Klient si musí být jasně vědom konkrétních následků jejich neplnění. V případě uložení povinnosti či omezení podle § 26 odst.4 trestního zákona je potřeba, aby probační úředník v probačním programu vymezil způsob a kontrolu jejich plnění.

Nejvíce ukládanou povinností klienta v rámci průběhu zkušební doby bývá náhrada způsobené škody. Probační program musí obsahovat konkrétní postup, který směřuje ke splnění této povinnosti, avšak s ohledem na reálné možnosti klienta tuto škodu uhradit. Konkrétní způsob náhrady škody zohledňuje reálnou situaci klienta - výši klientových finančních příjmů, nezaměstnanost, náklady na bydlení, vyživovací povinnosti, existenční minimum atd.

Způsob náhrady škody je nutné projednat i s poškozeným, jehož zájmy a potřeby má způsob náhrady škody taktéž zohledňovat.

Další ujednání se týkají jiných důležitých okolností, jež souvisejí s osobou klienta a jeho aktuální životní situací a které vyplývají z okolností případu.

Ukončení činnosti střediska PMS v rámci výkonu dohledu

Ukončení činnosti střediska PMS v rámci výkonu dohledu znamená zpracování poslední, závěrečné zprávy o průběhu dohledu (viz. příloha č. 6), k níž se soudce vyjádří o osvědčení či neosvědčení se klienta ve zkušební době uloženého dohledu.

Lze shrnout, že účelem dohledu je sledování a kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakovat trestnou činnost.

4.1. Kazuistika

Klientka: L.K.

Věk: 26 let

Stav: vdaná

Trestná činnost: nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2a TZ

U paní L.K. probíhal dohled střediska PMS Kolín v rámci náhrady vazby jako obviněné pro trestný čin nedovolené výroby držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst.1, 2a trestního zákona (prodej pervitinu a rohypnolu) od prosince 2001 do března 2003. Do evidence PMS Kolín byla přijata v únoru 2003 a téhož měsíce se jí narodila dcera. Rozhodnutí o dohledu v rámci náhrady vazby bylo přijato v době jejího pokročilého těhotenství. Klientka v průběhu tohoto období změnila trvalé bydliště a rodině byl přidělen větší byt. Klientka je v současné době na mateřské dovolené, při spolupráci s probační úřednicí si termíny konzultací ve většině případů domlouvala telefonicky s ohledem na možnost hlídání dítěte a pravidelně se podle dohody osobně k probační pracovnici dostavovala.

V současné době je její rodinná situace stabilizovaná. Podle svých slov se klientka nedopustila další trestné činnosti a chtěla by zůstat se svou dcerou, manžel nastoupil protialkoholní léčbu, která trvá cca 1 měsíc a toto manželovo rozhodnutí podle klientky podařilo vyřešit vážné rodinné konflikty. Klientka je spokojená se svým rodinným životem. Na základě zprávy o průběhu dohledu střediska PMS, návrhu státního zástupce a obhájkyne obžalované, soud rozhodl o výkonu trestu odnětí svobody v trvání tří let s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání pěti let za současného vyslovení dohledu nad obžalovanou paní L.K.

5. Probační mediální služba

Obecný výklad pojmu probace

Pojem probace vychází z latinského probare, což znamená zkoušeti, ověřovati. Probaci lze chápat v širším a užším pojetí. V širším pojetí se dle zákona PMS §2 odst.1 považuje „Organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen obviněným), kontrola výkonu trestů spojeným s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádní život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“⁹ V užším pojetí je probace chápána jako činnost, směřující k realizaci rozhodnutí, jehož součástí je dohled nad pachatelem a osobní péče o něj. Probace není vnímána pouze jako souhrn určitých sankčních opatření, ale také jako široká škála služeb, aktivit a činností, které PMS zajišťuje. Do oblasti probace také patří příprava podkladů pro možné uplatnění některého z odklonů, zpracování zpráv o osobě a aktuální životní situaci obviněného či náhradu škody, stejně jako realizace dohledu nad podmíněně odsouzeným. Základní účel probace lze pochopit ze samotného významu pojmu probare – zkoušeti, tj. trest na zkoušku, který je vykonáván na svobodě. Probace je alternativou k trestu odnětí svobody, je ceněna zejména pro své výchovné a preventivní funkce.

Obecný výklad pojmu mediace

Pojem mediace vychází z latinského pojmu median, což znamená střed, prostředník. Zákon o PMS §2 odst. 2 považuje za „Mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.“¹⁰ Mediace je nejvýznamnější mimoprocesní alternativou v řešení trestních věcí. Jde o humanizaci justičního systému a naplnění požadavku spravedlivého řešení trestních věcí. Mediace také umožňuje dosáhnout určité satisfakce poškozeným.

⁹ Alternativní řešení trestních věcí v praxi, C.H.BECK 2000

¹⁰ Mediace aneb jak řešit konflikty, Facia 1997

Využití mediace v trestní justici vychází z pohledu na trestný čin jako na konflikt mezi dvěma konkrétními osobami. V rámci mediace není pozornost věnována jen trestnému činu, ale otevírá se zde prostor k řešení sporu v jeho celistvosti, tedy i těch okolností, které jsou mimo zájem trestní justice. (Př. Příčinou rvačky jsou dlouhodobé sousedské vztahy, mediace se může zabývat v souvislosti se rvačkou i příčinou těchto sporů.) Co se týče závažnosti trestného činu, bývá užití mediace obvykle omezeno na trestné činy menší a střední závažnosti. Mediaci lze rozlišit na přímou a nepřímou. Toto rozdělení mediace je závislé na tom, zda se při řešení sporů poškozený setká tváří v tvář s pachatelem, nebo zda mediace probíhá zprostředkovaně prostřednictvím mediátora. Mediátorem je úředník PMS, jehož postoj je k oběma stranám neutrální, nezávislý a vyvážený. Mediátor napomáhá poškozenému i pachateli urovnat vzniklý konflikt, vyjasnit situaci a hledat způsoby narovnání. Úkolem mediace není nabízet řešení situace, nýbrž směřovat probíhající vyjednávání k podstatným otázkám a hledání řešení. Mediace probíhá nejčastěji na pracovišti mediátora, tedy na neutrální půdě, bez přítomnosti soudce či státního zástupce. Mediace přináší mnoho výhod - aktivní účast poškozeného a pachatele na urovnání konfliktu, krátká doba pro vyšetření stíhané věci, možnost objasnění příčin sporu, nalezení řešení vyhovujícího oběma stranám, nahrazení škody atd. Cíl mediace: dávat poškozenému odpověď na otázky, které jej trápí, např. proč se stal obětí, a pachateli poskytnout prostor k přiblížení důvodů, jež ho vedli k trestné činnosti. Pokud se mediací dosáhne oboustranně přijatelného kompromisu, pak mediace splnila svůj úkol.

5.1. Historický vývoj PMS ČR ¹¹

Vývoj právního řádu v ČR je výrazně poznamenán společenskopolitickými změnami, kterými stát procházel. Po vzniku Československa v roce 1918 jako samostatného státního útvaru, byla v následujícím období zavedena do trestního zákonodárství řada, na svou dobu moderních institutů. V právní teorii i praxi se prosazovala pojmání trestu jako prostředku nejen k ochraně společnosti, ale i k nápravě a resocializaci pachatele. Úspěšný rozvoj Československa jako demokratického právního státu byl násilně přerušen během 1. světové války a následně pak od roku 1948 do konce roku 1989 podřízen komunistické ideologii a sovětskému vlivu. Tyto peripetie politického vývoje samozřejmě poznamenaly i charakter právního řádu a zacházení s pachateli trestných činů. V trestní justici ČR jsou trvale zakotveny různé, hmotně právní a procesní přístupy, které lze označit za „probaci v širším pojetí“. Z hlediska historického vývoje probačních postupů v trestní justici ČR lze připomenout zejména institut podmíněného odsouzení spojeného s určitou formou kontroly chování odsouzeného ve zkušební době. Jedná se o úpravu odkladu výkonu trestu odnětím svobody na zkušební dobu, během které má odsouzený dodržovat určitá omezení nebo plnit určité podmínky. Stejný princip, tj. dodržení uložených podmínek ve zkušební době, se uplatňuje i u podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Kontrola a sledování chování odsouzených v průběhu zkušební doby je však v praxi vykonávána pouze prostřednictvím administrativních dotazů na policii a zjišťování pověsti odsouzeného v místě bydliště a má až dodnes formální charakter.

Z hlediska historického vývoje systému probační služby respektive sociálních služeb v justici ČR a využívání výše uvedených institutů, je vhodné zmínit se o některých aktivitách ze 70. a 80. let, kdy v ČR zesílily tendence posílit sociálně výchovný prvek práce s pachateli trestných činů. V ČR byl vytvořen systém tzv. sociálních kurátorů působících v rámci okresních úřadů a metodicky a organizačně řízených ministerstvem práce a sociálních věcí. Sociální kurátoři se věnují práci s tzv. sociálně nepřizpůsobenými osobami a poskytují jim různé formy poradenství a pomoci. Tato síť kurátorů je poměrně stabilizována a do současné doby plní důležité úkoly, např. péči o osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody. Sociální kurátoři vykonávají řadu aktivit, které mají charakter probační činnosti. Významná je však skutečnost, že nejde o obligatorní probační dohled a pomoc, tedy že kontakt jednotlivých osob z řad mládeže i dospělých se sociálními kurátory je dobrovolný a není uložen soudním rozhodnutím.

¹¹ Materiály Sdružení pro probaci v trestní justici, SPJ 2003

V 70. letech vznikl systém kurátorů mládeže, pracovníků okresních úřadů, kteří se zaměřují na pomoc a dohled nad problémovou mládeží, jak v oblasti občanskoprávní a rodinné, tak v oblasti trestního řízení. Kurátoři pro mládež spolupracují úzce se soudními orgány, např. vypracovávají pro potřeby soudů zprávy o rodinném prostředí a sociální situaci pachatelů z řad mládeže. Sociální kurátoři ani kurátoři pro mládež však nevykonávají činnost související s výkonem trestu a opatření vykonávaných ve společenství a nepůsobí ve vztahu k obětem (poškozeným) trestných činů.

Určité úkoly, které lze považovat za probační činnosti v širším smyslu vykonávají také sociální pracovníci Vězeňské služby ČR. Další formou působení na odsouzené je ustanovení §4 tr. ř., které umožňuje, aby zájmová sdružení občanů mohly přebírat záruky za nápravu obviněného. Jestliže soud takovou záruku přijme, má to vliv na rozhodování o tretu, např. na jeho podmíněný odklad nebo na upuštění od potrestání. Lze tedy říci, že jde o určitou formu „kolektivního dohledu“ nad chováním obviněného či odsouzeného.

Jako určitý pokus o další formu dohledu byl v 80. letech 20. století uplatňován tzv. „ochranný dohled“, který byl původně zamýšlen jako určitá forma probačního dohledu, ale v podmínkách totalitního režimu byl tento dohled vykonáván policejními orgány a měl výlučně kontrolní, respektive represivní charakter. Tato forma dohledu se samozřejmě neosvědčila, neboť byla zneužívána i k omezování lidských a občanských práv a proto byla v roce 1990 zrušena.

Po roce 1989 zesílily aktivity směřující k reformě trestního práva, rozšíření škály trestů a opatřeních nespojených s trestem odnětím svobody a posílení prvků psychosociálního zacházení s pachateli trestných činů. Do popředí zájmu se dostala rovněž otázka postavení poškozených v trestním procesu a možnosti jejich účinnější morální i materiální satisfakce. V této souvislosti byla v průběhu 90. let prostřednictvím dílčích novel trestního zákona a řádu přijata řada ambulantních sankcí a odklonů od klasického trestního řízení.

V roce 1993 (zákon číslo 292/1993 Sb.) byla do trestního procesu zavedena významná možnost odklonu od standardního řízení tak, aby se méně závažné a skutkově a právně jednoduché věci vyřešily mimo hlavní líčení. Jedná se o institut podmíněného zastavení trestního stíhání (§307.308 tr. ř.), který mimo jiné předpokládá, že obviněný uzavřel s poškozeným dohodu o náhradě způsobené škody a že obviněnému bude uloženo, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení směřující k tomu, aby vedl řádný život.

Určitým přelomem v uplatňování alternativ v trestním zákonodárství ČR bylo zavedení trestu obecně prospěšných prací (§45-45a tr. zák.) s účinností do 1. 1. 1996 (zákon číslo 152/1995 Sb.), u kterého se předpokládá rozsáhlé spolupůsobení probačního pracovníka a obce.

Významným odklonem v trestním řízení je institut narovnání mezi poškozeným a obviněným (§309-314 tr. ř.), který s účinností od 1. 9. 1995 (zákon číslo 152/1995 Sb.) umožňuje, aby soud rychle ukončil trestní stíhání, aniž bylo třeba případ vyřizovat v řádném formálně vedeném procesu.

S účinností od 1. 1. 1996 ministerstvo spravedlnosti zřídilo místa probačních pracovníků v rámci programu „Prevence kriminality, současný stav a východiska do roku 2000“.

Plněním úkolu probačních pracovníků byli na většině okresních a na některých krajských soudech pověřeni pracovníci odborného aparátu soudů a vyšší soudní úředníci. Důraz byl kladen především na zajištění administrativně technického výkonu obecně prospěšných prací a kontrolu chování obviněných v rámci uloženého dohledu, popř. získávání formálních podkladů pro aplikaci odklonů v trestním řízení, přičemž tento výkon probačních aktivit byl zpravidla kumulován s další činností těchto pracovníků. Činnost probačních pracovníků byla omezena zejména na porozsudkovou fázi trestního řízení, ve které byla zdůrazňována zejména kontrola chování pachatelů v průběhu zkušební doby.

1.1. 2001 vstoupil v účinnost zákon číslo 257/2000 Sb. o probační a mediační službě ČR, od tohoto data začal rozvoj probační služby v ČR. S účinností od 1. 1. 1998 (zákon číslo 253/1997 Sb.) byl zaveden trest podmíněného odsouzení s dohledem (§60a tr. z.) institut o podmíněném upuštění o potrestání s dohledem (§26 tr. z.)

5.2. Probační mediační služba ČR (dále PMS)

PMS je státní institucí, tedy organizační složkou státu. PMS byla zřízena zákonem číslo 257/2000 Sb. k 1.1. 2001 a je spravována ministerstvem spravedlnosti ČR. Předchůdcem tohoto zákona byl zákon ze dne 25. 4. 1973 číslo 44/1973 Sb., o ochranném dohledu, který byl zrušen zákonem číslo 175/1990 Sb.

Činnost PMS

PMS ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. PMS usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření z důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality. PMS provádí úkony probace a mediace ve věcech, které jsou projednávány v trestním řízení, vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, nebo by vazba byla nahrazena jiným opatřením. Poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování. Veškeré služby PMS jsou zdarma, hradí je stát.

Cílem PMS jsou tři základní oblasti a) integrace pachatele: PMS usiluje o začlenění obviněného, respektive pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci. b) participace poškozeného: PMS se snaží o zapojení poškozeného do procesu vlastního odškodnění, obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost. c) ochrana společnosti: PMS přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

Struktura PMS (viz. příloha č.7)

V čele PMS stojí ředitel přímo jmenovaný ministrem spravedlnosti. Pracovníci (probační úředník a asistent) jsou v nezávislém postavení vůči soudům i státním zastupitelstvím, byť je k započetí práce PMS nezbytný souhlas příslušného zástupce či soudce. Struktura umístění středisek PMS kopíruje místa působnosti okresních soudů ČR. Střediska PMS nejsou samostatnou jednotkou a nemají právní subjektivitu.

Probační úředník (PÚ)

Probačního úředníka lze charakterizovat jako sociálního pracovníka v oblasti trestní justice, který splňuje zákonem stanovené kvalifikační předpoklady. Probační úředník musí být bezúhonný a způsobilý k právním úkonům a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovědní získané ukončením studia v magisterském studijním programu a odbornou zkoušku, kterou mu středisko umožní vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky PMS¹². Probační úředník je aktivní ve všech fázích trestního řízení a pracuje s obviněným a poškozeným.

Činnost probačních úředníků v jednotlivých fázích trestního řízení

PMS je činná v několika fázích trestního řízení. Jedná se o fázi před rozhodnutím soudu i státního zastupitelství a o fázi po rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení.

1) **Fáze před rozhodnutím**: Tato fáze bývá označována jako přípravné řízení.

Toto označení není zcela přesné, protože o přípravném řízení hovoříme pouze od okamžiku, kdy státní zástupce podá obžalobu. Poté pokračuje fáze před rozhodnutím. Konkrétně do přípravného řízení patří tzv. zprávy soudní pomoci, nahrazení vazby zárukou, slibem nebo dohledem, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a mediace. Případy evidované v rámci přípravného řízení tvoří zřetelnou menšinu všech případů. Podněty k zahájení PMS v přípravném řízení dává nejčastěji státní zástupce, soud, policie nebo obviněný.

2) **Fáze po rozhodnutí**: Probační činnosti by měly v zásadě plynule navazovat na práci služby ve fázi před rozhodnutím a rozhodování o trestech nespojených s odnětím svobody, by tak mělo vycházet s připravených podkladů. Jde o stádium po vydání

¹² Zákon č. 257/2000 Sb. o PMS, Hlava II. §6 odst. 2

rozhodnutí, označované jako vykonávací řízení. Cílem činnosti pracovníků PMS v této fázi je zajistit úspěšnou realizaci rozhodnutí, které učinil soudce nebo státní zástupce. Pracovníci PMS za účelem zajištění výkonu těchto rozhodnutí poskytují obviněnému odborné vedení a pomoc, sledují a kontrolují jeho chování a spolupracují s rodinnými příslušníky a sociálním prostředím, ve kterém jejich klient žije, pracuje, popřípadě studuje. Nejedná se o dobrovolnou spolupráci, nevyžaduje se souhlas klienta. Klíčovou činností v této fázi je dohled probačního úředníka a kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací. Podnět k zahájení činnosti PMS ve vykonávacím řízení dává většinou soud, obvinění, zřídka kdy poškozený.

Asistent probačního úředníka

Asistentem probačního úředníka se může stát bezúhonná fyzická osoba starší 21 let, která je způsobilá k právním úkonům a získala středoškolské vzdělání v oblasti společenskovědní¹³.

¹³ Zákon č. 257/2000 Sb. o PMS, Hlava II. §6 odst. 3

6. Středisko probační mediální služby Kolín

Město Kolín je bývalé okresní město, které dnes spadá pod správu Středočeského kraje. Soudní okres Kolín čítá necelých sto tisíc obyvatel, míra nezaměstnanosti se pohybuje kolem 10%. Kriminalita je vysoká zejména ve městech. Nejvíce trestných činů je spácháno v Kolíně, Pečkách a Českém Brodě. Jedná se o největší města v rámci okresu, kde je problémem i zneužívání omamných a psychotropních látek. Naopak zbylá města okresu – Kouřim, Kostelec nad Černými lesy, Týnec nad Labem a Zásmyky- jsou poměrně klidné a zdržuje se v nich minimum klientů PMS Kolín.

Středisko PMS Kolín sídlí v budově Okresního soudu Kolín, což nese pro PMS určité výhody, především je tak postaráno o bezpečnost pracovníků PMS.

Zastoupení klientů PMS Kolín podle pohlaví

<u>Pohlaví klienta</u>	Počet klientů	% zastoupení
<u>Muž</u>	240	87,5%
<u>Žena</u>	30	12,5%
<u>Celkem</u>	270	100%

Zdroj : Statistiky PMS Kolín

Zastoupení klientů PMS Kolín podle věku

<u>Věk klientů</u>	Počet klientů	% zastoupení
<u>0-14</u>	4	1,5%
<u>15-18</u>	22	8,3%
<u>19-21</u>	37	13,7%
<u>22-29</u>	90	33,3%
<u>30-39</u>	64	23,7%
<u>40-49</u>	37	13,7%
<u>50 a více</u>	16	5,9%
<u>Celkem</u>	270	100%

Zdroj : Statistiky PMS Kolín

Věk klientů PMS je rozmanitý, přesto lze říci, že nejčastěji jde o velmi mladé klienty, především muže, ve věku 22-29 let.

Podnět k činnosti PMS Kolín dává celkem pět zdrojů, jde především o soud, obviněného / odsouzeného, soudce, státního zástupce či policii. Z téměř 90-ti % je to soud, kdo podává podnět k zahájení činnosti, nejméně pak toto podává soudce.

Kdo dává podnět k zahájení činnosti PMS Kolín

Podnět k činnosti	Počet klientů	% zastoupení
Soud	229	84,8%
Obviněný/odsouzený	22	8,2%
Soudce	2	0,7%
Státní zástupce	13	4,8%
Policie	4	1,5%
Celkem	270	100%

Zdroj : Statistiky PMS Kolín

Klienti PMS Kolín většinou páchají některý z 25ti druhů trestných činů, nejčastěji pak trestný čin krádeže (28,1%).

Páchané trestné činy klienty PMS Kolín

Trestný čin	Počet klientů	% zastoupení
Neoprávněné podnikání (118)	1	0,4%
Zanedbání pov.výživy (213)	39	14,4%
Krádež (247)	76	28,1%
Podvod (250)	18	6,7%
Maření výkonu úř. rozhodnutí (171)	24	8,9%
Šíření nakaž. choroby (189)	1	0,4%
Porušování dom.svobody (238)	10	3,7%
Poškozování cizí věci (257)	4	1,5%
Ohrožení mravní výchovy (217)	8	3%
Nedovolená výr.a držení omam. a psych. látek (187)	6	2,2%
Výtržnictví (202)	15	5,6%
Loupež (234)	6	2,2%
Ublížení na zdraví (224)	3	1,1%
Neoprávněné užívání cizí věci (249)	5	1,9%
Padělání a pozměnění veř. listiny (176)	2	0,7%
Podílnictví (251)	31	11,5%
Zpronevěra (248)	5	1,9%
Ublížení na zdraví (222)	5	1,9%
Násilí (197)	2	0,7%
Opuštění dítěte (212)	1	0,4%
Svépomocné odloučení (284)	2	0,7%
Ohrožení (201)	1	0,4%
Pomluva (206)	2	0,7%
Vydírání (235)	1	0,4%

Neoprávněné nakládání s os.údaji (178)	2	0,7%
Celkem	270	100%

Zdroj : Statistiky PMS Kolín

Klientům PMS Kolín je nejčastěji ukládán trest obecně prospěšných prací a podmíněný dohled. Za rok 2004 byl uložen trest obecně prospěšných prací celkem v 50-ti případech, v 26-ti případech pak probační dohled. V ostatních případech šlo o tresty podmíněného upuštění od uložení trestního opatření (PUTO), podmíněné propuštění z výkonu trestu s dohledem (PPVTsD) a další.

PMS Kolín pracuje nejčastěji s klienty, kterým byl uložen probační dohled a trest obecně prospěšných prací.

Poměr ukládání trestu OPP a POD u PMS Kolín

Druh trestu	Počet klientů	% zastoupení
OPP- obecně prospěšné práce	50	18,5%
POD- podmíněné odsouzení s dohledem	26	9,6%
Ostatní	194	71,9
Celkem	270	100%

Zdroj : Statistiky PMS Kolín

Průměrný počet případů na jednoho pracovníka PMS Kolín

	Rok 2001	Rok 2002	Rok 2003	Rok 2004
Počet pracovníků na středisku	1	1	2	2
Počet nově evid. případů	137	236	243	224
Průměrný počet případů na jednoho pracovníka				

Zdroj : Statistiky PMS Kolín

Statistiky dokládají, že středisko Kolín není dostatečně personálně obsazeno. Například v druhé polovině roku 2004 připadlo na jednu pracovníci téměř tři sta aktivních spisů. S ohledem na mnoho aktivních případů z předchozích let nelze přesně vyčíslit, s kolika klienty pracovala úřednice v jednotlivých letech.

Celkový počet případů

Nově evidované případy	Rok 2001	%	Rok 2002	%	Rok 2003	%	Rok 2004	%
Celkem evidováno	137	100%	236	100%	243	100%	224	100%
TČ mladistvých	6	4,4%	16	6,8%	7	3%	24	10,7%
TČ spojená s drogami	5	3,6%	5	2,1%	6	2%	9	4%
TČ spojená s extremismem	1	0,7%	2	0,8%	0	0%	0	0%

Zdroj : Statistiky PMS Kolín

V tabulce jsou zahrnuti všichni klienti, jak mladiství, tak dospělí pachatelé.

Z údajů je evidentní, že nejvíce nových klientů zaznamenalo PMS Kolín v roce 2003.

Pokles v roce 2004 není příliš markantní.

Zastoupení trestných činů je poměrně stabilní. Nejvíce klientů je odsouzeno za majetkovou trestnou činnost, maření výkonu úředního rozhodnutí a zanedbání povinné výživy.

Probační úředník PMS Kolín je zejména pověřován kontrolou výkonu trestu obecně prospěšných prací, přičemž nejvíce podnětů a pověření k probační činnosti je od soudů.

Ze statistik za rok 2004 vyplývá, že mediace na středisku PMS Kolín nebyla vůbec uskutečněna.

Stejně jako jiná střediska PMS i středisko PMS Kolín spolupracuje s věznicí, věznicí Jiřice. Spolupráce s věznicí Jiřice je na dobré úrovni. PMS Kolín a věznice Jiřice spolupracují zejména na vytváření podkladů pro podmíněné propuštění. Lze konstatovat, že v roce 2004 mírně poklesl počet odsouzených, kteří podávají podnět ke spolupráci s PMS Kolín. Důvodem je skutečnost, že příslušný okresní soud je poměrně přísný při podmíněném propuštění. PMS se také podílí na přednáškové činnosti pro odsouzené, při níž je aktivita odsouzených aktivní.

Po shrnutí všech údajů lze říci, že klienty PMS Kolín jsou především muži ve věku 22-29let, kteří se dopustili trestného činu krádeže a byl jim uložen trest obecně prospěšných prací, přičemž podnět k zahájení činnosti PMS dal příslušný soud.

7. Probační mediační služba v zahraničí¹⁴

Stejně jako s trestem OPP i s institutem probační mediační služby mají v zahraničí dlouhodobé zkušenosti. V některých zemích PMS existuje již mnoho let.

Probační služba v Nizozemí

V Holandsko, které má 15 milionů obyvatel, na 100 000 obyvatel připadá 84 cel, 13000 cel pro osoby starší 18 let, 1200 cel pro mladistvé do 18 let.

V roce 1995 bylo v Holandsku 32 000 vězňených, náklady na 1 vězně/den činí 240 guldenů (3840 Kč).

Ze státního rozpočtu jde 6% ministerstvu spravedlnosti, pod které spadá i probační služba, té připadá 13% z 6% státního rozpočtu.

Hlavním cílem nizozemské probační služby je znovu začlenění klienta do společnosti.

Má i 2 vedlejší cíle :

- 1) zabránění recidivě
- 2) péči o eficientní výkon justiční činnosti

Nizozemská probační služba usiluje o včasnou intervenci, pracuje plánovitě a integrálně. Spolupracuje s dalšími organizacemi, státním zastupitelstvím, soudem a policií, přičemž je tato spolupráce upravena zákonem. Probační služba je soukromou organizací a funguje již přes 180 let. Dříve existovalo více organizací, které jsou v současnosti sloučeny. Organizace má specializované oddělení pro drogově závislé a osoby bez přístřeší.

Probační služba je členěna do 5 sekcí (podle struktury soudů) – sekce zahrnují 70 jednotek (každá jednotka spravuje určitý region, který zpravidla odpovídá policejnímu okrsku).

Probační služba má přes 2000 pracovníků.

Probační péče je rozdělena do 3 skupin :

- * psychologická
- * sociální
- * materiální

Probační péče je aktivní i během vyšetřovací vazby i ve věznicích. Každý rok uzavírají s věznicemi smlouvy. Probační pracovníci působí ve všech nizozemských věznicích.

¹⁴ Poslání a organizační struktura PMS, České vězeňství 1999

Jelikož probační služba i věznice mají společný cíl – resocializaci klientů - je jim nařízena vzájemná spolupráce.

Činnost probační služby je také rozsáhlá při vytváření především pracovně výchovných programů. Pracovní tresty tu byly do trestního zákona v roce 1989 zavedeny jako hlavní trest. Každý nepodmíněný trest v trvání max. 6 měsíců odnětí svobody může být nahrazen pracovním trestem ve výměře max. 240 h. Při realizaci těchto trestů úzce spolupracují s obcemi, kriminalitu pojmají jako společenský problém.

Probační služba v Dánsku

V Dánsku žije 5 milionů obyvatel, kapacita věznic je 4000 míst
22 probačních zařízení – 4000 probačních pracovníků z toho 3600 pracuje s klienty ve výkonu trestu.

Dánské věznice i probační služba podléhají ministerstvu spravedlnosti. Neexistují zde žádné dobrovolné, pomocné organizace. V Dánsku nemají žádné trestné právo pro mladistvé. Probační pomoc je součástí trestu .

Probační služba má 2 úkoly :

provádění kontroly
podpora odsouzených v jejich sociálním vývoji

Veškerá pomoc se řídí tzv. zásadním programem pro veškerou kriminální péči, pro výkon trestu i pro probaci, který byl vytvořen v letech 1992/1993.

Probační službav v Norsku

1.nevládní organizace zaměřená na probaci tu byla založena roku 1849, od roku 1980 byla převedena pod ministerstvo spravedlnosti.

Probační služba je složena z několika částí a částečně funguje jako sekretariát pro politické vedení.

Probační oddělení je rozděleno : 2 administrativní sekce – 9 jednotek

(rozpočet, celkově organizují práci)

sekce klientů (zpracování právní agendy vězňů)

Probační služba řeší ročně 4300 případů, spolupracuje s více jak 400 dobrovolníky, stále roste potřeba zvyšovat počet zaměstnanců. Odsouzení jsou zpravidla po 2/3 trestu odnětí svobody podmíněně propuštěni a jsou pod dohledem probačního pracovníka. Přesto lze říci, že kriminalita v Norsku je nízká, připadá 64 vězňů na 100 000 obyvatel. Obecně prospěšné práce jsou v zákoně ustanoveny jako forma trestu. K obecně prospěšným pracem je ročně odsouzeno 900-1000 obžalovaných, jde o alternativu k trestu odnětí svobody do délky 12 měsíců. Až 85% rozsudků se týká právě obecně prospěšných prací. Probační služba se zabývá také prací ve věznicích. Probační pracovník spolupracuje také s rodinami klientů, odborníky, dobrovolníky a snaží se vybudovat kolem klienta sociální síť.

Probační služba v Německu

Kořeny probační služby zde sahají do období mezi oběma světovými válkami. Péči o odsouzené zpočátku vykonávaly pouze soukromé organizace. V roce 1953 byla založena Německá probační služba („Deutsche Bewährungshilfe e.V.“). Změny v činnosti probační služby přinesla reforma trestního práva z roku 1969, která rozšířila možnost užití probačního dohledu, podmíněného propuštění a dohledu nad podmíněně propuštěnými. Zákonem z roku 1997 došlo k rozšíření činnosti v zařízeních pro výkon trestu. Původně se probační služba soustředila na práce s mladistvými pachateli (2/3 klientely), dnes tvoří pouze 1/3. Organizace probační služby je svěřena do působnosti jednotlivých spolkových zemí a struktura probační služby obvykle sleduje jeden ze tří modelů (viz příloha). Pravomoc a rozsah působnosti probační služby právně reguluje trestní zákon („Strafgesetzbuch StGB“), trestní řád („Strafprozessordnung“), zákon o výkonu trestu („Strafvollzugsgesetz StVollG“) a zákon o soudnictví nad mládeží („Jugendgerichtsgesetz JGG“). Z hlediska činnosti probační služby v Německu jsou významné peněžitě tresty a podmíněně odložené tresty odnětí svobody. Neplní-li odsouzený povinnosti vyplývající z peněžitě trestu, může být tento trest přeměněn v obecně prospěšné práce. Soud také může uložit probační dohled na dobu od 2 do 5 let, přičemž probační úředník dohlíží na plnění uložených povinností odsouzenému a vede jej k řádnému životu. Probační úředník pravidelně informuje soud o chování odsouzeného a plnění uložených povinností. Ve výkonu trestu odnětí svobody pracují s odsouzenými sociální pracovníci.

Probační služba v Rakousku

Činnost probační služby v Rakousku je ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi zvláštností, neboť výkonem probační činností je pověřen Spolek pro probační službu a sociální práci. („Verein für Bewährungshilfe und Sozial Arbeit-VBSA“), který je nestátní organizací. Spolek byl založen již v roce 1956 pod názvem Pracovní sdružení pro probace („Arbeitsgemeinschaft für Bewährungshilfe“). Právního rámce se probační službě v Rakousku dostalo v roce 1969 zákonem o probační službě („Bewährungshilfegesetz“). V roce 1975 došlo k rozsáhlé reformě trestního práva a současně došlo ke změně názvu institutu na již zmiňovaný Spolek. V roce 1990 došlo k uzavření smlouvy mezi Rakouskou republikou a Spolkem, kde Rakouská republika vystupuje jako objednavatel služeb a Spolek jako jejich poskytovatel. Spolek vykonává dohled, pomoc osobám propuštěným z výkonu trestu, mimosoudní narovnání mezi mladistvými pachateli a poškozeným, mimosoudní narovnání pro dospělé pachatele, probační a mediační činnost v předsoudním stádiu atd.

Probační služba ve Švýcarsku

Švýcarsko bylo jakýmsi průkopníkem na poli probační činnosti. V roce 1838 v kantonu St. Gallen byla právně zakotvena pomoc propuštěným. 1868 bylo poprvé v Evropě zařazeno do právního řádu v kantonu Aargau podmíněné propuštění s dohledem. Počátky probační činnosti ve Švýcarsku jsou ovšem spojeny s aktivitami křesťanských společností a jiných charitativních organizací.

V současné době v největším švýcarském kantonu Curych upravuje výkon trestně právních sankcí „Nařízení o výkonu soudních rozhodnutí ze dne 24. 10. 2001 podle kterého při Ředitelství pro spravedlnost a vnějšky byl zřízen Úřad pro výkon soudních rozhodnutí, v rámci něhož působí též hlavní oddělení probačních služeb. Probační služba provádí ochranný dohled, kontroluje uložená nařízení, zajišťuje sociální poradenství pro obviněné a odsouzené, sjednává pracovní zařazení v rámci výkonu trestu obecně prospěšných prací, vyhotovuje odborné zprávy pro potřeby orgánů činných v trestním řízení.

Z praxe evropských zemí by se Česká republika měla inspirovat a institut PMS stále více podporovat a dávat mu možnost k širšímu uplatnění na poli trestní politiky.

8. Rozbor dotazníku - průzkum

(dotazník viz. příloha č.8)

O pomoc při vyplňování dotazníků jsem požádala probační pracovníci střediska PMS Kolín.

Dotazník byl klientům předkládán při pravidelných konzultacích na středisku.

Oslovení klienti reagovali na dotazník rozporuplně. Někteří jeho vyplnění odmítli, jiní ochotně spolupracovali, mnohým však musela úřednice s vyplněním pomoci.

Nakonec dotazník vyplnilo 50 klientů PMS Kolín.

Průzkumem jsem chtěla zjistit informace o klientech PMS Kolín, jaké tresty jsou odsouzeným nejčastěji ukládány, jak se odsouzení k těmto trestům staví, kdo jsou vlastně klienti PMS.

STRUKTURA DOTAZNÍKU :

Vypracovala jsem anonymní dotazník o 29 otázkách zaměřených na činnost PMS Kolín a její klienty. Dotazník je rozdělen do tří částí, kdy každá z nich je zaměřena na jiný problém.

3 části dotazník : A) obecná část o PMS Kolín

B) probační dohled

C) alternativní tresty (OPP) a trest odnětí svobody

Ad A) Úkolem první části bylo zjistit, zda dotazovaní věděli o činnosti PMS již před spoluprací s ní, po kolikáté a jak dlouho jsou klienty PMS, zda spolupracují i s jinými institucemi a zda se někdy podrobili pomocnému (doplňkovému) programu (léčení).

Ad B) Druhá část, která se týká také všech dotázaných (jelikož všem byl probační dohled uložen) odpovídá na otázky týkající se pravidelnosti docházky na konzultace, náplně, obsahu konzultací mezi klientem a úředníkem, také po kolikáté a po jak dlouhou dobu jim byl probační dohled uložen.

Ad C) Poslední část dotazníku zahrnuje otázky na trest obecně prospěšných prací, na alternativy k trestu odnětí svobody i na samotný trest odnětí svobody.

A) Obecně o PMS Kolín

ZNALOSTI O PMS

Věděli jste o činnosti PMS před začátkem spolupráce s touto institucí ?		
ANO	29	58%
NE	21	42%
Celkem dotazovaných	50	100%

Z dotazovaných znalo činnost PMS 29 klientů (58%), většinou již z předešlé spolupráce s touto institucí, 24 klientů (47%) spolupracuje s PMS již opakovaně. 3 klienti (6%) uvedli, že se o činnosti PMS dozvěděli ve výkonu trestu odnětí svobody 3 klienti (6%) pak od příbuzných. 21(42%) dotazovaných o činnosti PMS doposud nevědělo, 26 (53%) dotazovaných je klienty PMS poprvé.

SPOLUPRÁCE S PMS

S PMS spolupracuje	Počet klientů	% zastoupení
opakovaně	24	47%
poprvé	26	53%
Celkem dotazovaných	50	100%

6 (12%) dotazovaných uvedlo, že spolupracuje i s jinými institucemi, žádný bohužel nevedl s jakou institucí. 44 (88%) dotazovaných dle odpovědí nespupracuje s žádnou jinou organizací.

SPOLUPRÁCE S JINÝMI INSTITUCEMI

Spolupráce s jinou institucí	počet klientů	%zastoupení
ano, spolupracuji	6	12%
ne, nespupracuji	44	88%
Celkem dotazovaných	50	100%

JINÉ POMOCNÉ PROGRAMY

Podrobení pomocnému programu	počet klientů	%zastoupení
ano, podstoupil	15	30%
ne, nepodstoupil	35	70%
Celkem dotazovaných	50	100%

15 (30%) dotazovaných uvedlo, že se podrobilo pomocnému programu, z toho 3 (20%) klienti psychologickému poradenství, 1(7%) klient psychiatrickému ambulantnímu léčení. 2 (13%) dotazovaní pak podstoupili léčení závislosti na návykových látkách.

Ostatních 9 (60%) nevedlo, jaký program podstoupili.

DRUHY POMOCNÝCH PROGRAMŮ

Typ programu	počet klientů	% zastoupení
psycholog.poradenství	3	20%
léčení závislostí	2	13%
psychiatr.léčení	1	7%
ostatní	9	60%

JINÉ POMOCNÉ PROGRAMY

Podrobení pomocnému programu	počet klientů	%zastoupení
ano, podstoupil	15	30%
ne, nepodstoupil	35	70%
Celkem dotazovaných	50	100%

15 (30%) dotazovaných uvedlo, že se podrobilo pomocnému programu, z toho 3 (20%) klienti psychologickému poradenství, 1 (7%) klient psychiatrickému ambulantnímu léčení.

2 (13%) dotazovaní pak podstoupili léčení závislosti na návykových látkách.

Ostatních 9 (60%) nevedlo, jaký program podstoupili.

DÉLKA SPOLUPRÁCE KLIENTA S PMS

Délka spolupráce	počet klientů	% zastoupení
1-5 měs	15	30%
5-10 měs	10	20%
10-20 měs	10	20%
20-30 měs	12	24%
30-40 měs	3	6%
déle		
Celkem dotazovaných	50	100%

Dotazovaní spolupracují s PMS Kolín právě v průměru 11tý měsíc.

Muži spolupracují s PMS v průměru 13tý měsíc, ženy v průměru 10tý měsíc.

B) Probační dohled

PRAVIDELNOST KONZULTACÍ

Jak často dochází	počet klientů	% zastoupení
1/týdně	7	14%
1/měsíčně	32	64%
jinak	11	22%
Celkem dotazovaných	50	100%

Kdy dochází	počet klientů	% zastoupení
po výzvě úředníka	7	14%
bez výzvy úředníka	43	86%
po opakované výzvě	0	0
Celkem dotazovaných	50	100%

NÁPLŇ KONZULTACÍ

na konzultacích ods.mluví	počet klientů	% zastoupení
o plnění trestu		
o rodině, soukromí	17	33%
o zaměstnání	10	20%
o všem výše uvedeném	23	47%
celkem dotazovaných	50	100%

Probační dohled

Probační dohled byl uložen všem 50ti dotazovaným klientům. Ten byl dotazovaným uložen v průměrné délce trvání 3 roky.

Z toho 36ti klientům (71%) byl probační dohled uložen poprvé. 14ti klientům (29%) byl probační dohled uložen již opakovaně.

14ti (28%) klientům byl zároveň uložen i trest obecně prospěšných prací.

7 klientům (50%) byl probační dohled uložen po dobu výkonu trestu obecně prospěšných prací, tedy v délce trvání 1 rok. 7 klientům (50%) byl probační dohled uložen na dobu delší než 1 rok.

Většina dotázaných dochází na konzultace 1 měsíčně, bez výzvy úředníka (termíny konzultací si hlídají), na konzultacích hovoří o svém soukromí, zaměstnání

i o tom, jak zvládají plnění uloženého trestu.

ULOŽENÁ OPATŘENÍ

ULOŽENÁ OPATŘENÍ	počet klientů	%zastoupení
samotný probační dohled	35	70%
samotný trest obecně pr.prací	1	2%
prob.dohled+obec.pr.práce	14	28%
celkem dotazovaných	50	100%

PROBAČNÍ DOHLED

PD uložen	počet klientů	%zastoupení
opakovaně	14	29%
poprvé	36	71%
celkem dotazovaných	50	100%

ULOŽENÍ PROBAČNÍHO DOHLEDU

Pohlaví klientů	Počet klientů	% zastoupení
Ženy	9	25%
Muži	26	75%
Celkem	35	100%

DÉLKA PROBAČNÍHO DOHLEDU

Délka uloženého dohledu	ŽENY	MUŽI
12 měsíců		1
18 měsíců	1	4
24 měsíců	1	2
30 měsíců	2	7
36 měsíců	1	5
42 měsíců	1	4
48 měsíců	1	1
54 měsíců		1
60 měsíců	1	
66 měsíců		
72 měsíců		
78 měsíců	1	1
více než 78 měsíců		
Celkem klientů	9	26
Celková délka uložených dohledů	366 měsíců	762 měsíců

C) ALTERNATIVY

Trest obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací byl uložen 15ti klientům (30%), v průměrné výměře 290hodin.

Trest obecně prospěšných prací byl uložen 12ti mužům (80%) a 3 ženám (20%).

TYP PRÁCE VYKONÁVAVÉ V RÁMCI VTOPP

druh práce	počet klientů	% zastoupení
úklidové	9	60%
stavební		
pomocné	6	40%
celkem dotázaných	15	100%

MÍSTO VTOPP

instituce	počet klientů	% zastoupení
státní	12	80%
nestátní	3	20%
celkem dotazovaných	15	100%

Z 15ti klientů, kterým byl uložen trest obecně prospěšných prací, 3 (20%) vykonávají svůj trest u nestátní instituce, 12 (80%) pak u státní instituce (všichni uvedli oecní úřad).

9 klientů (60%) klientů vykonává svůj trest u stejné instituce již opakovaně.

6 (40%) klientů trest u uvedené instituce vykonává poprvé.

Dotazovaní se v podstatě shodli, že nabídka možnosti výkonu trestu obecně prospěšných prací je dostačující. 9 (60%) klientů má pocit, že se k nim při výkonu TOPP nadřízení chovají stejně jako k ostatním zaměstnancům.

6 (40%) klientů pociťuje ze strany nadřízeného jistou nedůvěru.

Trest obecně prospěšných prací - OPP

Pohlaví klientů	Počet klientů	% zastoupení
Ženy	5	33%
Muži	10	67%
Celkem	15	100%

Celkový počet uložených hodin OPP

Pohlaví klientů	uložené hodiny	% zastoupení
Ženy	750 h	17,50%
Muži	3550 h	82,50%
Celkem	4300 h	100%

POČET ULOŽENÝCH HODIN

uložené hodiny	ženy	muži
50 h		
100 h	2	
150 h	1	
200 h	2	2
250 h		
300 h		
350 h		2
400 h		6
nad 400 h		
Celkem klientů	5	10
celkem hodin	750 h	3550 h
Celkem hodin	4300 h	

NABÍDKA MOŽNOSTÍ K VTOPP

nabídka	počet klientů	%zastoupení
široká		
dostačující	12	80%
velmi omezená	3	20%
celkem dotázaných	15	100%

DOTAZOVANÍ KLIENTI versus POJEM "ALTERNATIVA"

38 (76%) dotázaných klientů nezná jiný alternativní trest, než ten, který mu byl uložen. 12 (24%) dotázaných zná trest obecně prospěšných prací jako jedinou alternativu k trestu odnětí svobody (většina díky vlastní zkušenosti s tímto trestem). Téměř nikdo z dotázaných nedovedl vlastními slovy popsat, co si představuje pod pojmem "alternativní".

DOTAZOVANÍ KLIENTI versus TREST ODNĚTÍ SVOBODY

Na otázku, zda dotazovaný v minulosti vykonal trest odnětí svobody, odpovědělo 38 klientů (76%) .46% z nich (18 klientů) přiznalo, že v minulosti vykonali trest odnětí svobody. 54% (20 klientů) uvedlo, že trest odnětí svobody nikdy nevykonávali.

15 klientů (30%) odpovědělo na otázky týkající se negativ / pozitiv trestu odnětí svobody / alternativních trestů (OPP).

POZITIVA ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	POZITIVA TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	
menší narušení osobních práv odsouzeného	ochrana společnosti před pachatelem	
vyhnutí se pobytu ve vězení		
možnost nápravy odsouzeného prací	teplo	

NEGATIVA ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	NEGATIVA TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	
práce není placená	přerušování vazeb s rodinou	
problém skloubit VTOPP a zaměstnání	špatný vliv místní kultury na odsouzeného	
namahavá práce	omezení pohybu	

Závěr :

Uplatňování alternativ k potrestání, které se započalo v 2. 1/2 20. století, je dnes stále více využíváno. Velký podíl na tomto rozmachu má zřízení Probační mediační služby ČR, která pracuje s klienty - odsouzenými právě k alternativním trestům, nejčastěji k trestu obecně prospěšných prací a probačnímu dohledu.

K využívání alternativ přispěl nárůst kriminality. Ten také podnítl zavedení restorativních prvků do trestní politiky. Právě restorativní přístup umožňuje alternativní řešení trestních věcí. Největší předností tohoto přístupu je ponechání odsouzeného na svobodě. Zůstane-li odsouzený na svobodě, má lepší možnost uvědomit si následky své trestné činnosti a pokusit se je napravit. Odsouzený je také chráněn před vězeňskou kulturou, která ve většině případů nepřispívá k úspěšné resocializaci klienta.

Trest obecně prospěšných prací a probační dohled, o kterých ve své práci pojednávám, jsou u nás i v zahraničí nejčastěji ukládanými alternativami. Vedle ponechání svobody klientovi mají tyto tresty i bezesporu další výhody oproti trestu odnětí svobody. Jsou finančně méně nákladné, s odsouzeným pravidelně spolupracuje probační úředník, klient sám rozhoduje, jak s touto možností naloží. Někteří klienti s probačním úředníkem spolupracují, snaží se svůj trest bez problému a v co nejkratší době odpykat, jiní svou šanci vědomě promarní a uložený alternativní trest jim je přeměněn na trest odnětí svobody.

Alternativní tresty jsou výbornou šancí především pro prvopachatele a pachatele méně závažných trestných činů. Jsem zastáncem častějšího uplatňování těchto trestů v praxi, přesto si myslím, že v žádném případě nemohou zcela nahradit trest odnětí svobody.

Resümee

Die Abschlussarbeit über alternative Strafen setzt sich aus einem allgemeinen Teil und einem praktischen Teil zusammen.

Der allgemeine Teil hat vier Kapitel. Diese Kapitel behandeln die alternativen Strafen, die historische Entwicklung dieser Strafen und die Geltendmachung dieser Strafen in der Praxis. Zurzeit werden oft Alternativen zur Strafe Freiheitsentzug erhoben.

Ein Kapitel beschäftigt sich auch mit der Aufsicht, die in der Tschechischen Republik oft dank der Bewährungshilfe ausgenutzt wird.

Zum praktischen Teil gehören zwei Kapitel. In einem Kapitel geht es über das Zentrum der Bewährungshilfe Kolín, die auf meinen Erfahrungen (dank meines Praktikums) beruhen.

Im zweiten Kapitel wird die Auswertung eines Fragebogens beschrieben, den die Klienten der Bewährungshilfe Kolín ausgefüllt haben. In der Arbeit sind auch ausländische Erfahrungen mit alternativen Strafen beschrieben

Seznam použité literatury :

Mgr. Barcalová Eva. Výroční zpráva o činnosti PMS kolín za rok 2004

Havel V., Klaus V., Rychetský P. Zákon č. 257/ 2000 Sb. O probační mediační službě ČR

JU Dr. Matys Karel a kolektiv. Trestní zákon-komentář. 2 přepracované a doplněné vydání. Praha. Panorama. 1980. ISBN 11-108-80 02/23

Riskin L.L., Arnold T., Krating J.M. Jr. Mediace aneb jak řešit konflikty. 1. Vydání. Praha. Palata. Facia 1997. ISBN 80-901710-6-0

Sokolář A., Púry F., Šámal P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. Vydání. Praha. C.H.BECK. 2000. ISBN 80-7179-350-7

Vacek, Eduard. Projekty- Hledání nových forem zacházení s pachateli (soubor projektů). 1.vydání. Příloha časopisu České vězeňství č.2/1999. Praha 1999

Ph.Dr Válková Jana. Doporučení R(92) 16 Rady Evropy k Evropským pravidlům o trestech a opatřeních realizovaných ve společenství. 1. Vydání. Praha. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1997. ISBN 80-86008-40-1.

Kolektiv autorů.Bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci. 1 vydání. Praha. Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku. ETHUM. 2004

Kolektiv autorů. Poslání a organizační struktura PMS, mezinárodní diskusní forum - Praha 1997. 1 vydání. Příloha časopisu České vězeňství č. 1/1999. Praha 1999

Informativní brožury PMS ČR

Internetové odkazy:

www.justice.cz

www.spj.cz

Příloha č.1- Stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací

Odsouzený k výkonu trestu OPP je na úvodní konzultaci na středisku PMS ČR probačním úředníkem informován o podmínkách plnění tohoto uloženého trestu a úředníkovy svým podpisem „, Stanoviska “ stvrzuje přijetí těchto podmínek.

Zdroj: PMS ČR 2003

Stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací

Jméno a příjmení klienta:

nar.:

RČ:

č. OP:

trvale bytem:

přechodně bytem:

zaměstnání:

pracovní dovednosti:

Dnešního dne jsem byl/a probačním úředníkem (asistentem)poučen/a o podmínkách TOPP a dotázán/a na stanovisko k případnému uložení trestu obecně prospěšných prací ve smyslu §45a odst. 2 trestního zákona.

Prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známa žádná zdravotní omezení, která by bránila ve výkonu trestu obecně prospěšných prací ¹. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uložen, budu jej řádně vykonávat dle dohodnutého časového harmonogramu.

Poučení:

Byl/a jsem poučen/a, že trest obecně prospěšných prací musím vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase, dle dohodnutého harmonogramu, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy soud výkon tohoto trestu nařídil. Pokud bych ve stanovené době uložený trest zaviněně nevykonal/a, tento se přeměňuje na trest nepodmíněný, a to tím způsobem, že každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítají za jeden den trestu odnětí svobody. Po celou dobu výkonu trestu obecně prospěšných prací povedu řádný život, nedopustím se žádných trestných činů ani přestupků a budu spolupracovat s pracovníky PMS ČR.

Jméno a příjmení
+podpis klienta

Jméno a příjmení, podpis+razítko

Příloha č. 3 – Pozvánka ke konzultaci

¹ V případě zdravotních omezení je nutno doložit lékařskou zprávou.

Probační úředník po obdržení pravomocného rozsudku vyzve odsouzeného k dostavení se na středisko PMS ČR k úvodní konzultaci, k na které budou dojednány podmínky plnění trestu. Tímto začíná spolupráce mezi klientem a úředníkem PMS ČR.

Zdroj : PMS ČR 2003

Jméno a příjmení
Adresa bydliště
2003

V dne

Pozvánka ke konzultaci

(Vážená) paní, (vážený) pane,

usnesením (rozsudkem, trestním příkazem) Okresního (Krajského...) soudu v pod č.j. bylo rozhodnuto ve vaší věci o * se zkušební dobou v trvání V rámci této zkušební doby Vám byl uložen dohled.

Realizaci výkonu uloženého dohledu zajišťuje středisko Probační a mediační služby ČR v Účelem úvodní konzultace je poskytnout Vám všechny potřebné informace, které se týkají výkonu Vašeho trestu, úlohy Probační a mediační služby ČR v rámci zajištění výkonu dohledu, včetně vyjasnění všech podmínek a pravidel, za kterých bude dohled probíhat.

Dostavte se proto dne v hodin na středisko Probační a mediační služby v, adresa

V případě, že se ze závažných důvodů nemůžete v daném termínu dostavit, žádám Vás o vyznění na telefonním čísle , aby mohl být dohodnut náhradní termín. Na tomto tel. č. Vám budou v případě Vašeho zájmu poskytnuty další informace.

Na jednání si s sebou vezměte občanský průkaz.

S pozdravem

.....
Úředník (asistent) PMS ČR

* nutno doplnit dle situace
uložení trestu odnětí svobody v trvání, jehož výkon byl podmíněně odložen
podmíněně upuštění od potrestání
nahrazení vazby dohledem (v tomto případě je nutné další formulaci týkající se zkušební doby a uložení dohledu vypustit)
podmíněně propuštění z výkonu trestu odnětí svobody
dodatečném uložení dohledu

Příloha č. 4 - Probační program

Na úvodní konzultaci mezi úředníkem a odsouzeným dojde ke specifikaci uloženého trestu a upřesnění podmínek jeho plnění

PROBAČNÍ PROGRAM
specifikace náplně a průběhu dohledu
JAN NOVÁK , nar. 14. 6. 1964 (klient)

a

Mgr. Filip Probátor, PMS ČR, středisko Třebíč (dále jen probační úředník)

na základě soudem stanovených podmínek dohledu sjednávají pro období od 28. března 2003 do 28. září 2003 následující probační program.

Kontakty klienta s probačním úředníkem

- *dohled bude realizován osobními konzultacemi probačního úředníka s klientem ve středisku PMS v Třebíči, Bráfova 502, a to po dobu prvních 6 měsíců v intervalu 1 x měsíčně. Při každé konzultaci bude sjednán přesný termín další konzultace, který je závazný. Na konzultace bude klient zván písemně*
- *pokud nastane objektivní překážka v realizaci konzultace na straně probačního úředníka, bude včas klienta informovat, a to písemně nebo telefonicky*
- *pokud se ze závažných důvodů nebude moci klient konzultace zúčastnit, omluví se předem telefonicky (tel. 568 842 502, nebo 568 840 094), případně písemně*
- *následně klient musí závažnost těchto důvodů prokázat (např. lékařská zpráva o pracovní neschopnosti, apod.)*
- ***nerespektování výše uvedených skutečností bude považováno za porušení dohodnutých pravidel a vědomé vyhýbání se soudem uložené povinnosti (dohled)***
- *při opakovaném porušení výše dohodnutého (2 x) bude probačním úředníkem předána tato informace soudu*

Plnění povinností a omezení uložených soudem

Rozhodnutím soudu byla klientovi uložena povinnost nahradit škodu, jež byla jeho trestnou činností způsobena.

- *bylo dohodnuto, že klientem bude tato škoda postupně hrazena a to tak, jak je níže uvedeno. Průběžné hrazení škody bude při konzultacích klientem dokládáno poštovními doklady o zaplacení*
- ***poškozenému Radku Havlíčkovi uhradí 900,- Kč v květnu 2003***
- ***poškozenému Obecnímu úřadu v Lesonicích uhradí 6 304,- Kč***
 - ***po 2 000,- Kč v červnu a červenci 2003,***
 - ***v srpnu 2003 částkou 2 304,- Kč,***
- ***poškozenému Zdeňku Suchanovi uhradí 15 000,- Kč***
- *probační úředník bude kontaktovat poškozeného Zdeňka Suchana a bude se s ním snažit jednat o možnosti náhrady jemu způsobené škody formou splátek (po 1 500,- Kč). O výsledku bude probační úředník klienta informovat na květnové schůzce.*

Další ujednání

- *klient se pokusí spojit s bývalou manželkou a dohodnout se s ní na obnovení kontaktů se synem*
- *o výsledku bude klient informovat probačního úředníka na červnové schůzce*
- *termín pro zpracování první zprávy o průběhu dohledu je 10. srpen 2003*

Klient má možnost obrátit se na probačního úředníka se žádostí o pomoc, podání informací či zprostředkování odborné služby.

Plnění probačního programu je nedílnou součástí realizace podmínek dohledu.

Probační program je možné dle potřeby aktualizovat.

V Třebíči dne 28. března 2003

.....
.....

Jan Novák
klient

Mgr. Filip Probátor
probační úředník

Příloha č. 5- Poučení o výkonu dohledu

Na úvodní konzultaci je odsouzený také poučen o svých i úřednickových právech a povinnostech, které vyplývají z jejich spolupráce při plnění trestu probačního dohledu.
Zdroj : PMS ČR 2003

POUČENÍ O VÝKONU DOHLEDU

Klient/ka (obviněný/á, odsouzený/á):

Datum narození:

Probační značka:

Smyslem dohledu (v rámci zkušební doby podmíněného upuštění od potrestání s dohledem, podmíněného odsouzení s dohledem, podmíněného propuštění s dohledem, v rámci náhrady vazby dohledem) je:

- umožnit klientovi život na svobodě
- prostřednictvím dohledu kontrolovat zda uložený trest / náhrada vazby dohledem plní svůj účel a zda klient dodržuje soudem / státním zástupcem uložená omezení a povinnosti

Podle § 26a odst. 1 Tr.Z. se dohledem rozumí:

- pravidelný osobní kontakt klienta s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených klientovi soudem nebo vyplývajících ze zákona

Účelem dohledu je (§ 26a odst. 2 Tr.Z.):

- sledování a kontrola chování klienta, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti
- odborné vedení a pomoc klientovi s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život

Klient je v rámci dohledu povinen:

- osobně docházet na středisko Probační a mediační služby ve sjednaných termínech a udržovat dohodnutý kontakt s probačním úředníkem
- plnit povinnosti a omezení včetně náhrady škody a nákladů trestního řízení stanovené státním zástupcem či soudem
- spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu bude stanoven na základě konkrétního individuálního probačního programu, na jehož tvorbě a realizaci se klient spolupodílí
- informovat probačního úředníka o
 - a) místě bydliště, ve kterém se zdržuje, místě, kde přebírá poštu, případně o každé změně místa pobytu
 - b) zaměstnání, příp. studijních poměrech
 - c) jak plní soudem / státním zástupcem uložené povinnosti a omezení
- informovat probačního úředníka o dalších důležitých okolnostech souvisejících s uloženým dohledem, například o evidenci na Úřadu práce, o pracovní neschopnosti, o čerpání sociálních dávek; o nástupu do zdravotnického či jiného léčebného zařízení, o nástupu do výkonu trestu, o nástupu k výkonu základní vojenské služby, civilní služby apod.
- dokládat sdělené informace
- umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje

- omluvit se předem z dohodnuté konzultace, pokud se jí ze závažných důvodů nebude moci zúčastnit a závažnost těchto důvodů prokázat

Probační úředník v rámci výkonu dohledu:

- vykonává kontrolu plnění soudem uložených povinností a omezení a vedení řádného života klientem
- motivuje a vede klienta k řešení následků trestné činnosti, především v oblasti vztahu s poškozeným
- poskytuje individuální pomoc klientovi, zprostředkovává mu další odborné služby v souvislosti s řešením jeho aktuální životní situací
- informuje klienta o krocích, které v rámci kontroly jeho chování a způsobu života podnikne
- **informuje bez zbytečného odkladu příslušný soud o porušení podmínek průběhu dohledu ze strany klienta dle (§ 26b odst. 2 Tr. Z.)**
- vede konzultace s klientem, vyhotovuje z nich písemný záznam, zpracovává nejméně jednou za 6 měsíců zprávu (nestanoví-li soud jinak), ve které informuje příslušný soud nebo státní zastupitelství o průběhu výkonu dohledu a o plnění přiměřených omezení a povinností uložených v rámci dohledu (§ 26b odst. 3 Tr. Z.)
- seznámí klienta s obsahem zprávy o průběhu dohledu, kterou podává soudu
- opatřuje v souladu se zákonem o PMS a zákonem 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění, další potřebné informace o klientovi z jiných zdrojů (např. od orgánů státní správy a samosprávy, orgánů činných v trestním řízení a jiných institucí), a to zejména pokud je klient nedoloží. O této skutečnosti klienta informuje.

Vdne

.....
probační úředník (asistent)

.....
klient

Probační úředník je povinen vést a archivovat záznam o každé konzultaci s klientem, za určité období a při ukončení probačního dohledu pak vyhotovit podrobnou zprávu o klientově situaci.

Zdroj : PMS ČR

ZPRÁVA O PRŮBĚHU DOHLEDU

Číslo spisu T/PM :	1T xx/2003 / 27 PM xx/2003
Jméno a příjmení klienta:	
Datum narození:	
Trvalé bydliště:	
Aktuální kontaktní adresa:	<i>Uvádět pouze v případě, že je odlišná od trvalého bydliště</i>
Klient přijat do evidence PMS ČR	<i>Informace ukazuje, jak dlouho bylo prozatím s klientem pracováno</i>
Zprávu vypracoval, dne:	<i>Jméno úředníka, datum</i>
<u>Přílohy:</u>	<p><i>Dokumenty se přikládají v kopiích tak, aby dokládaly klientovu situaci, např. :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>pracovní smlouva</i> ▪ <i>evidence na úřadu práce</i> ▪ <i>potvrzení o sociálních dávkách, invalidním důchodu</i> ▪ <i>potvrzení o studiu, hodnocení školy</i> ▪ <i>povolávací rozkaz</i> ▪ <i>doklady o placení nákladů trestního řízení, obhajoby vazby, náhrady škody</i> ▪ <i>splátkový kalendář</i> ▪ <i>potvrzení o pobytu v léčebně</i> ▪ <i>zpráva o plnění PRP</i> ▪ <i>lékařská zpráva, neschopenka</i> ▪ <i>stanovisko klienta ke zprávě</i>

1. OSOBNÍ A SOCIÁLNÍ POMĚRY KLIENTA

1.1. Aktuální situace

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje z oblasti rodiny, soc. kontaktů a oblasti volného času:

- ✓ minulost klienta krátce zmínit pouze v první zprávě
- ✓ kde a s kým klient žije
- ✓ jaké jsou rodinné vztahy, jejich vývoj během zkušební doby
- ✓ důsledky trestné činnosti na osobu klienta, vliv na jeho rodinné okolí a vztahy
- ✓ *jakými aktivitami tráví volný čas, koníčky a zájmy*
- ✓ *v jakých soc. skupinách se klient pohybuje*
- ✓ *zda je v kontaktu se spolupachateli trestné činnosti*
- ✓ *zdroje podpory v klientově okolí, kdo mu pomáhá, je mu oporou*

1.2. Zaměstnání a finanční situace (*finanční situaci uvádět fakultativně*)

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje:

- ✓ získaná (probíhající) kvalifikace - škola, učiliště, obor, ročník, školní výsledky, popř. hodnocení ze školy
- ✓ vývoj finanční situace klienta - případně výdělek resp. výše příjmů, možnosti náhrady škody, příp. splátek
- ✓ názvy a adresy zaměstnavatelů, druh práce – sezónní, pravidelná, brigáda, dlouhodobá, krátkodobá
- ✓ informace týkající se evidence na Úřadu práce, podpora v nezaměstnanosti – úroveň spolupráce s ÚP, jméno příslušné zprostředkovatelky
- ✓ klientovy aktivity při hledání zaměstnání, změny zaměstnání a jejich důvody
- ✓ plány ohledně práce nebo vzdělávání (včetně případných kvalifikací či rekvalifikací Úřadu práce) do budoucna

2. PRŮBĚH DOHLEDU V OBDOBÍ OD DO

2.1. Spolupráce klienta s probačním úředníkem

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje:

- ✓ *vymezení uplynulého období zkušební doby*
- ✓ *termíny uskutečněných konzultací (popř. jiných kontaktů s klientem, tedy písemných důležitých telefonických, osobních návštěv u klienta), termíny, kdy se klient nedostavil bez omluvy*
- ✓ *jakou formou probíhá dohled*
- ✓ *obsahové zaměření konzultací, vymezení základních tematických okruhů*
- ✓ *s kým dalším v rámci dohledu probační úředník spolupracoval, například osoby z okolí klienta (rodiče, partneři, manželé atd.), a úřady či instituce (úřad práce, sociální odbor, kurátoři, ubytovny, zaměstnavatel, vojenská správa, škola atd.)*

2.2. Plnění povinností ve zkušební době

- ✓ *postoj klienta k vlastní trestné činnosti, k následkům trestné činnosti*
- ✓ *náhrada škody, dlužné pohledávky vyplývající z vyživovací povinnosti, ostatní pohledávky, aktivity, které klient vyvinul (kontakt s poškozenými, dopisy, splátky, dohody atd.), popř. jaké aktivity v tomto směru vyvinul probační úředník*
- ✓ *placení nákladů trestního řízení, soudních výloh, náklady spojené s výkonem vazby a trestu, obhajoby.*
- ✓ *plnění uložených povinností dle § 26 odst. 4 písm. b, c, d, tzn. účasti v programech sociálního výcviku a převýchovy, léčení závislostí na návykových látkách, které není ochr. léčením a programech psychologického poradenství (PRP), dále dle § 26, odst. 4, písm. a, podrobení se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace (a dále plnění uložených omezení podle § 26 odst. 4, písm. e, f, a odst. 5 -7 TrZ.*
- ✓ *spolupráce klienta při vytváření probačního programu (např, zda klient spolupracoval aktivně, akceptace navrženého, měl výhrady, atd.)*
- ✓ *plnění povinnosti informovat probačního úředníka o svém pobytu, o změnách místa bydliště zaměstnání atd.*
- ✓ *vyhodnocení plnění probačního programu – průběh, důvody aktualizace, úspěchy, co se nedaří*

2.3 Zhodnocení průběhu dohledu a jeho další zaměření

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje:

- ✓ *obecné zhodnocení (shrnutí) plnění povinností probačního dohledu z hlediska formálního*
- ✓ *z hlediska toho, jaký kontakt byl navázán, jaká je vzájemná spolupráce*
- ✓ *zhodnocení dosažených dílčích kroků v rámci plnění dohledu, pokud možno konkrétně popsat dosažené úspěchy při výkonu dohledu*
- ✓ *shrnutí aktuálních témat, kterým bude především věnována práce s klientem v následujícím období*
- ✓ *předpoklad pro další období z hlediska intenzity dohledu, zda bude práce s klientem stejná, méně či více intenzivní, pokud vymezení rozsudku umožňuje určení intenzity probačním úředníkem*

3.JINÉ

Kolonka může obsahovat další (specifické) informace

S obsahem této zprávy byl klient osobně seznámen.

Datum:

Stanovisko klienta, pokud se chce ke zprávě vyjádřit:

Stanovisko klienta-obviněného může být ve zprávě zachyceno v této kolonce nebo může mít formu samostatné přílohy ke zprávě

Podpis:

Zpráva byla klientovi zaslána dne:

Vyplňujeme v případě, že klient nebyl osobně přítomen, měl by být uveden důvod, proč se tak stalo

Pokud se fakta v případě klienta nemění, není nutné informace znovu opisovat, nýbrž aktuálně doplňovat.

Podpis, razítko:

Příloha č. 8 – Podnět k zahájení spolupráce s PMS ČR

Odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody může požádat o spolupráci s PMS ČR ve věci požádání o podmíněné propuštění z věznice. Po zvážení uvedených skutečností a následné spolupráci pak úředník podává žádost o podmíněné propuštění k příslušnému soudu, který rozhoduje o přeměně trestu.

Zdroj : PMS ČR 2003

V případě potřeby pomoci při vyplňování údajů se obraťte na zaměstnance věznice

Podnět k zahájení spolupráce s Probační a mediační službou ČR

(příprava podkladů pro možnost podmíněného propuštění (s uložením dohledu podle § 63/1 TZ., s uložením přiměřeného omezení a přiměřené povinnosti podle § 63/3 TZ)

Věznice v Datum

.....
Typ věznice Základní
číslo.....

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Adresa bydliště před výkonem trestu odnětí svobody:

.....

.....

Adresa bydliště po propuštění:

.....

.....

1. Pro jaký trestný čin jste v současné době ve výkonu trestu (podle jakého §)?

.....

.....

Délka uloženého trestu: Výkon trestu mi končí dne:

.....

Do jakého typu věznice jste by/a odsouzen/a:

.....

Podání žádosti o podmíněné propuštění je možné k datu:

.....

2. Byl/a jste již dříve trestán/a?

ANO NE

podmíněně -

kolikrát:

TČ:.....

nepodmíněně - kolikrát: TČ:
.....
jiné tresty - kolikrát: TČ:
.....

V případě, že jste již dříve byl/a ve vězení, byl/a jste v rámci výkonu tohoto trestu již někdy podmíněně propuštěn/a? ANO osvědčil/a jsem se neosvědčil/a jsem se
NE

3. Jste v současné době znovu trestně stíhán/a?

a) ANO pro jaký trestný čin (podle jakého §):

.....

b) NE

4. Bylo Vám soudem vedle současného výkonu trestu odnětí svobody uloženo také ochranné léčení (protialkoholní, protitoxikomanické, sexuologické)? ANO
NE

V případě, že ANO, označte formu léčby: AMBULANTNÍ
ÚSTAVNÍ

Pokud ano, probíhala tato léčba během výkonu trestu odnětí svobody? ANO
NE

5. Byly vám uloženy další tresty, které máte vykonávat po podmíněném propuštění?
ANO NE

zákaz pobytu - místo zákazu pobytu:

.....

zákaz činnosti - druh zakázané činnosti:

.....

peněžitý trest - jeho výše:

.....

6. Žádal/a jste v rámci současného výkonu trestu odnětí svobody již dříve o podmíněně propuštění ? ANO NE

7. Označte osoby, se kterými jste byl/a během pobytu ve vězení v kontaktu?

a) personál věznice (doplňte osobu, se kterou jste byl/a během výkonu trestu v nejužším kontaktu)

.....
.....
.....

b) jiná osoba (označte, popřípadě doplňte)

▪ sociální pracovník mimo věznici (uved'te jméno, příjmení a kontaktní adresu)

.....
.....
.....

▪ zájmové sdružení občanů (uved'te adresu a název sdružení a osobu, se kterou jste byl/a v kontaktu)

.....
.....
.....

▪ někdo jiný (uved'te o koho se jedná, jméno, příjmení a kontakt)

.....

.....
.....

8. Byl/a jste během výkonu trestu v kontaktu se svou rodinou?

ANO - pravidelně tj. za měsíc

- nepravidelně tj. za rok

druh kontaktu (zatrhněte) dopisy návštěvy

NE

Na koho z Vaší rodiny se může zaměstnanec PMS s vaším souhlasem obrátit se žádostí o doplnění informací k Vaší osobě a k situaci, jež nastane v případě podmíněného propuštění? (uved'te, prosím, jméno, příjmení, kontakt a uved'te o koho se jedná – např. matka, bratr, manželka, druh atd.)

Na koho jiného (mimo vaší rodinu) se může zaměstnanec PMS s Vaším souhlasem obrátit se žádostí o doplnění informací k Vaší osobě a k situaci, jež nastane v případě Vašeho podmíněného propuštění ? (uved'te, prosím, jméno, příjmení, kontakt a uved'te o koho se jedná – např. zaměstnavatel, kurátor, přítel)

Jaké kroky jste uskutečnil/a v rámci své přípravy na podmíněné propuštění?

1. v souvislosti se svým budoucím bydlením:
2. v souvislosti se svým budoucím zaměstnáním:
3. v souvislosti se svým návratem do rodiny:

12 Jaké kroky jste učinil/a v souvislosti s náhradou škody poškozenému ?

13 Jaké tři hlavní důvody vás vedou k podání žádosti o podmíněné propuštění?

Svým podpisem souhlasím s tím, aby zaměstnanec místně příslušného střediska PMS shromažďoval informace týkající se mé osoby, rodinné, sociální a pracovní situace za účelem vypracování stanoviska střediska PMS k možnosti mého podmíněného propuštění. S tímto stanoviskem se budu moci seznámit a budu se moci k němu vyjádřit. Poté bude stanovisko připojeno k žádosti o podmíněné propuštění.

Jsem seznámen/a s tím, že zaměstnanec PMS je ze zákona (č. 257/2000 Sb. o PMS ČR) oprávněn nahlížet do trestního spisu soudu a spisové dokumentace věznice.

Tento podnět jsem vypracoval/a (zaškrtněte):

- samostatně
- ve spolupráci s (doplňte)

.....

Tento podnět ke spolupráci se zasílá středisku PMS místně příslušnému dislokaci věznice.

Příloha č. 9 – Dotazník pro klienty PMS Kolín

Dotazník je zaměřený na zjištění informací o klientech PMS Kolín. Je strukturován do tří tématických částí, které jsou zaměřeny na to, jaké tresty nejčastěji klienti vykonávají, jak dlouho spolupracují s PMS, jak se staví k alternativním trestům i trestu odnětí svobody.

DOTAZNÍK

Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze k studijním účelům. Variantu, která je nejbližší vaší odpovědi, prosím, označte křížkem. Na otázky bez možností, prosím, odpovězte vlastními slovy.

A) Obecná část o PMS

1) Dokážete vlastními slovy popsat činnost PMS :

2) Než jste s PMS začal spolupracovat věděli jste o její činnosti :

* ano(odkud) -----

* ne

3) Klientem PMS jste :

* poprvé

* opakovaně -----

4) Jak dlouho jste klientem PMS Kolín :

5) Jak hodnotíte činnost PMS Kolín :

6) Spolupracujete i s jinou institucí kromě PMS :

* ne

* ano (s jakou) -----

7) Podrobil jste se v minulosti (v současné době) programu :

* Léčení závislosti na návykových látkách

* Psychologickému poradenství

* jiného -----

B) Probační dohled (PD)

Základním rysem PD je nutnost pravidelného osobního kontaktu s úředníkem PMS.

1) Jak často docházíte na konzultace:

- 1/ měsíčně
- 1/ týdně
- jinak

2) Ke konzultacím docházíte:

- po výzvě úředníka
- pravidelně, bez výzvy
- po opakovaném vyzvání

3) Na konzultacích mluvíte o :

- plnění trestu (OPP)
- rodině, soukromí
- zaměstnání

4) PD vám byl uložen :

- poprvé
- opakovaně -----

5) PD vám byl uložen na dobu :

C) Trest obecně prospěšných prací (TOPP)

1) TOPP vám byl uložen v počtu hodin.

2) TOPP vám byl uložen :

- * poprvé
- * opakovaně

3) Jaký typ práce v rámci VTOPP vykonáváte:

- úklidové
- stavební
- jiné

4) U jaké instituce TOPP vykonáváte :

- státní instituce
- nestátní instituce

5) U této instituce vykonáváte TOPP :

- poprvé
- opakovaně

6) Nabídka práce k výkonu TOPP je :

- široká
- dostačující
- těžko se shání

7) Jak instituce přistupují k odsouzeným k TOPP :

- jako k stálým zaměstnancům
- ze strany zaměstnavatele cítím nedůvěru
- jinak

8) Měly by instituce vytvářet více nabídek k výkonu TOPP :

- ano (proč)
- ne (proč)

9) TOPP je trestem **alternativním**, co to znamená :

.....
.....

10) Znáte jiné alternativní tresty :

.....
.....

11) Byl vám již někdy uložen jiný alternativní trest :

- ne
- ano

12) Vykonal jste v minulosti TOS :

- ano
- ne

TOPP je alternativou TOS.

13) Pozitiva TOPP :

.....
.....

14) Negativa TOPP :

.....
.....

15) Pozitiva TOS :

.....
.....

16) Negativa TOS :

.....
.....

Vyplnil :

- muž
- žena věk

Děkuji za vámi věnovaný čas.